

Een vergelijking tussen lonen in de publieke dienstensector
en lonen in de marktsector, Nederland 1984-1992

Asghar Zaidi
en
Rob Alessie

Economisch Instituut Tilburg

Een onderzoek in opdracht van
het Ministerie van Binnenlandse Zaken
Directie Arbeidszaken Overheid

juni 1997

Onderzoek uitgevoerd door: Economisch Instituut Tilburg
Postbus 90153
5000 LE Tilburg
telefoon: (013)4662347
telefax: (013)4662764

Tekstverwerking en opmaak: Economisch Instituut Tilburg

Uitgever: Ministerie van Binnenlandse Zaken
Directie Arbeidszaken Overheid
Afdeling Macro-economische en Financiële Politiek
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
telefoon: (070)3026548
telefax (070)3026076

Drukwerk: Ministerie van Binnenlandse Zaken

juni 1997

Exemplaren van dit rapport zijn verkrijgbaar bij de Directie Arbeidszaken Overheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (zie hierboven voor adres, telefoon en telefax).

Inhoudsopgave

Woord vooraf

1. Inleiding
2. Beschrijving van het SEP en relevante variabelen
3. Netto uurlonen in Nederland: gemiddelden
 - a. Inleiding
 - b. Gemiddeld netto uurloon in de periode 1984-1992
 - c. Netto uurlonen gedifferentieerd naar beroep
4. Loonverschillen gebaseerd op een geschatte loonvergelijking
5. Conclusies

Referenties

Bijlage A

Woord vooraf

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, en vormt een uitbreiding van een eerder onderzoek voor ditzelfde ministerie (zie Alessie et al., 1996). De auteurs zijn dank verschuldigd aan de begeleidingscommissie van het ministerie (Drs. F.J.M. van Dongen en Drs. H. Scholten) en aan de collega's van het Economisch Instituut Tilburg (Herman Camphuis, Mariline Feron en Klaas de Vos) voor hun waardevolle bijdragen. Mariline Feron willen wij bedanken voor het maken van de Nederlandse vertaling van het rapport, en voor haar commentaar op de Engelstalige versie. De auteurs zijn uiteraard verantwoordelijk voor eventuele overblijvende fouten in dit rapport.

Asghar Zaidi
Rob Alessie

Een vergelijking tussen lonen in de publieke dienstensector en lonen in de marktsector, Nederland (1984-1992)

1. Inleiding

In Alessie et al. (1996) is voor zeven Europese landen het patroon van netto uurlonen in de publieke dienstensector vergeleken met dat van netto uurlonen in de marktsector. Voor Nederland waren de vergelijkingen tussen deze twee sectoren gebaseerd op de 1984- tot en met de 1991-golf van het Sociaal-Economisch Panel (SEP). Voor de analyses in het huidige rapport is gebruik gemaakt van twee extra SEP-golven (1992, 1993).¹ De gebruikte methodologie is hetzelfde als in Alessie et al. (1996). Voor de volledigheid wordt in hoofdstuk 2 een beschrijving gegeven van de datasets en van de relevante variabelen. In hoofdstuk 3 worden de *ongecorrigeerde* gemiddelde netto uurlonen (gedifferentieerd naar sector en beroepsgroep) geanalyseerd voor alle jaren (1984 tot en met 1992). In hoofdstuk 4 worden de analyses aangevuld met loonverschillen tussen sectoren die berekend zijn met behulp van een geschatte loonvergelijking. Deze loonverschillen zijn berekend voor mannen en voor vrouwen met verschillende opleidingsniveaus. Hoofdstuk 5 bevat een aantal algemene conclusies.

In de analyses ligt het accent op het nettoloon. De reden waarom het nettoloon in de vergelijking tussen de publieke dienstensector en de marktsector als de beslissende variabele wordt beschouwd, is dat het systeem voor het betalen van sociale zekerheidspremies niet voor beide sectoren hetzelfde is. Het werken met het netto uurloon heeft echter ook beperkingen. Een belangrijke beperking is dat secundaire arbeidsvoorwaarden niet in de berekening zijn opgenomen. Een andere beperking is dat het nettoloon geen informatie verschaft over de (on)zekerheid van een baan (vast/tijdelijk), of over het recht op een uitkering in het geval van werkloosheid. Deze beide factoren zouden per sector kunnen verschillen. Onder nettoloon wordt in dit onderzoek verstaan het nettoloon gedeeld door het feitelijke aantal uren dat men werkt (inclusief betaalde overuren).

Zelfstandigen zijn uit de steekproef verwijderd. De voornaamste reden hiervoor is dat het moeilijk is om een betrouwbare schatting te maken van hun inkomen. Dienstplichtige militairen, personen ouder dan 64, en personen jonger dan 18, zijn eveneens uit de steekproef verwijderd.

In dit rapport wordt dezelfde definitie van (sub)sectoren gehanteerd als in Alessie et al. (1996). Volgens deze definitie van (sub)sectoren worden werknemers in twee hoofdgroepen ingedeeld. De eerste groep omvat werknemers die voornamelijk publieke diensten verlenen en geen of zeer weinig marktactiviteiten verrichten. Deze sector wordt de 'publieke dienstensector' genoemd. Hierbij moet worden opgemerkt dat overheidsbedrijven niet in de publieke dienstensector zijn inbegrepen. De tweede groep werknemers vormt de zogenaamde 'marktsector'. Deze groep omvat mensen die werken in bedrijven die marktactiviteiten verrichten. Onder dit soort bedrijven vallen zowel overheidsbedrijven als private ondernemingen. Voorts wordt zowel binnen de publieke dienstensector als binnen de marktsector een aantal subsectoren onderscheiden. Voor dit doel worden twee niveaus van disaggregatie aangebracht.

Op het eerste disaggregatieniveau worden de publieke dienstensector en de marktsector onderverdeeld in respectievelijk twee en drie brede subsectoren. Binnen de *publieke dienstensector* worden de subsectoren 'Overheid' en 'Overige publieke dienstverlening' onderscheiden. Binnen de *marktsector*

¹ Zoals later zal worden uitgelegd, bevatten de 1990-, 1991-, 1992- en 1993-golf van het SEP informatie over het loon in het jaar voorafgaande aan het jaar van de golf. Om die reden hadden de analyses in Alessie et al. (1996) betrekking op de jaren 1984 tot en met 1990, en zijn de analyses in het huidige rapport uitgebreid met de jaren 1991 en 1992.

wordt onderscheid gemaakt tussen de 'Publieke marktsector', 'Overige publieke bedrijven', en 'Private marktactiviteiten'.

Op het tweede disaggregatieniveau wordt binnen de *publieke dienstensector* de subsector 'Overheid' verder onderverdeeld in:

1. Algemeen bestuur (inclusief Justitie)
2. Defensie
3. Politie
4. Onderwijs.

De subsector 'Overige publieke dienstverlening' bestaat uit:

1. Zorg (Gezondheid en Welzijn)
2. Sociaal-culturele en overige publieke diensten.

Binnen de *marktsector* wordt de subsector 'Publieke marktsector' verder onderverdeeld in:

1. Post en telecommunicatie
2. Openbaar vervoer
3. Openbare nutsbedrijven.

Binnen de subsector 'Overige publieke bedrijven' wordt geen nader onderscheid gemaakt. De subsector 'Private marktactiviteiten' wordt verder onderverdeeld in de volgende twee subsectoren:

1. Bank- en verzekeringswezen e.d.
2. Overige private marktactiviteiten.²

Merk op dat volgens deze definitie van (sub)sectoren, ambtenaren in de publieke dienstensector dan wel in de marktsector worden ondergebracht afhankelijk van de bedrijfstak waarin ze werkzaam zijn. Bepaalde groepen werknemers die in de publieke dienstensector zijn ondergebracht, zijn geen ambtenaren. Dit geldt met name voor het merendeel van de werknemers in de zorgsector. Anderzijds zijn bepaalde groepen werknemers in de subsectoren 'Publieke marktsector' en 'Overige publieke bedrijven' ambtenaren, die volgens onze definitie van sectoren toch in de marktsector zijn ondergebracht. Verder kan de samenstelling van de publieke dienstensector en de marktsector wat betreft ambtenaren per jaar verschillen doordat een aantal sectoren in de betreffende periode is geprivatiseerd.

² Voor sommige subsectoren is de omvang van de steekproef nogal klein, hetgeen de betrouwbaarheid van de schattingen van het gemiddelde uurloon in deze subsectoren aantast. Deze beperking geldt bijvoorbeeld voor de subsectoren 'Politie' en 'Defensie', met name wanneer deze subsectoren worden onderverdeeld in 'executief' en 'niet-executief' personeel. De schattingen voor de subsectoren 'Openbaar vervoer' en 'Openbare nutsbedrijven' zijn eveneens gebaseerd op weinig waarnemingen. Bovendien bevatten sommige subsectoren nogal heterogene groepen werknemers wat betreft beroep en opleidingsniveau. Ten gevolge hiervan zijn de schattingen voor deze subsectoren onderhevig aan een grote standaardfout. Een beperkte omvang van de steekproef en een grote standaardfout worden gevonden voor de subsector 'Sociaal-culturele en overige publieke diensten'. Het is van belang deze kanttekeningen in het achterhoofd te houden bij het interpreteren van de resultaten voor deze subsectoren.

2. Beschrijving van het SEP en relevante variabelen

Zoals hierboven vermeld, worden in dit rapport de 1984- tot en met de 1993-golf van het Sociaal-Economisch Panel (SEP) van het Centraal Bureau voor de Statistiek gebruikt om de structuur van de lonen in de publieke dienstensector en de marktsector in Nederland te analyseren. Het SEP bestaat uit ongeveer 5.000 huishoudens³, en bevat onder andere informatie over inkomen, vermogen, kenmerken van het huishouden, en persoonlijke kenmerken. Het SEP is in principe representatief voor de Nederlandse bevolking, met uitzondering van mensen die in bepaalde instellingen wonen, bijvoorbeeld in verpleegtehuizen. Ieder lid van het huishouden van 16 jaar of ouder (een zogenaamde respondent) wordt gevraagd een vragenlijst in te vullen. Van 1984 tot en met 1989 werd respondenten gevraagd de vragenlijst twee maal per jaar in te vullen (in april en in oktober). De oktober-vragenlijst bevatte uitsluitend vragen over inkomen. Vanaf 1990 hoefden de respondenten nog maar één keer per jaar (in mei) de vragenlijst in te vullen. In het SEP wordt zoveel mogelijk geprobeerd het gedrag van dezelfde huishoudens (respondenten) in de tijd te registreren.⁴ Het SEP bevat ongeveer 3.500 individuele respondenten in de categorieën werknemers die voor dit onderzoek relevant zijn.

Met betrekking tot de vragen in het SEP die over lonen gaan, onderscheiden we twee periodes. De eerste periode loopt van 1984 tot en met 1989. In deze periode is informatie beschikbaar over het inkomen (inclusief betaalde overuren) na aftrek van sociale zekerheidspremies en inkomstenbelasting, van de maand voorafgaande aan het interview. Voor gedetailleerde informatie over de definitie van het netto (en bruto) loon in het SEP wordt verwezen naar Alessie et al. (1996). Niet-maandelijkse inkomenscomponenten (zoals vakantieuitkeringen en 13e maand salaris) zijn eveneens in het loon inbegrepen.

Vanaf 1990 is de SEP-vragenlijst herzien, zodanig dat informatie over het loon moet worden verstrekt via de jaarpogave van de werkgever.⁵ Door deze verandering wordt niet alleen andere informatie gebruikt om het nettoloon te berekenen, maar ook heeft de verworven informatie over het loon betrekking op het jaar voorafgaande aan het jaar van de enquête. Zo wordt in de 1990-golf van het SEP het jaarinkomen van 1989 geregistreerd, in de 1991-golf het jaarinkomen van 1990, enzovoort. Een van de consequenties van deze herziening van de vragenlijst is dat de informatie over het loon van het jaar 1989 twee keer is verzameld (in de 1989- en in de 1990-golf). Door gebruik te maken van het feit dat in het SEP de 1989-lonen zowel via de oorspronkelijke als via de herziene vragenlijst zijn geregistreerd, is de informatie over de lonen van 1990, 1991 en 1992 (afkomstig uit de 1991-, 1992- en 1993-golf van het SEP) aangepast. Door deze aanpassing zijn de loongegevens voor de jaren 1984 tot en met 1989 eenvoudiger te vergelijken met de loongegevens voor 1990, 1991 en 1992. Voor details over de procedure van deze aanpassing wordt verwezen naar Alessie et al. (1996).

Een andere verandering in de vragenlijst van het SEP heeft de intertemporele vergelijkbaarheid van de definitie van de subsectoren aangetast. Voor de periode 1984 tot en met 1990 is de definitie van de (sub)sectoren voor Nederland gebaseerd op twee variabelen die in de overeenkomstige SEP-golven aanwezig zijn. De eerste heeft betrekking op de pensioenrechten van iedere werknemer, en de tweede

³ In 1984 en 1985 bestond de steekproef uit slechts 4.000 huishoudens.

⁴ Zoals de meeste panels, heeft het SEP last van uitval. Om de omvang van de steekproef op ca. 5.000 huishoudens te houden wordt de steekproef regelmatig door het CBS aangevuld, zodanig dat de steekproef representatief blijft voor de Nederlandse bevolking.

⁵ Bij de herziening van de SEP-vragenlijst in mei 1990 zijn de vragen omtrent gewerkte uren enigszins veranderd. De vraag over gewerkte uren wordt alleen gesteld aan respondenten met 'betaald werk'. De definitie van betaald werk is in mei 1990 veranderd. Vanaf die datum wordt 'aanvullende werken' ook tot betaald werk gerekend en ervoor niet.

betreft de bedrijfstak waarin de respondent werkzaam is. Bijlage A bevat een gedetailleerde beschrijving van de manier waarop subsectoren op grond van deze twee variabelen worden onderscheiden. Deze manier om (sub)sectoren te definiëren kon echter niet gebruikt worden voor de jaren na 1990, omdat de variabele die betrekking heeft op de pensioenrechten van de werknemers niet in de SEP-golven van 1991 en 1992 is opgenomen. Door echter gebruik te maken van een alternatieve variabele die vermeldt of de respondent in de overheidsector of in een andere sector werkzaam is, en door zoveel mogelijk gebruik te maken van het panel-karakter van het SEP, is een definitie van subsectoren voor 1991 en 1992 geconstrueerd die in grote lijnen vergelijkbaar is met de sectordefinitie voor de eerdere jaren. Een andere wijziging in de SEP-data is dat in de SBI-codes voor 1992 geen onderscheid wordt gemaakt tussen 'Algemeen bestuur' en 'Politie'. Om deze reden moest de subsector 'Politie' voor 1992 gedefinieerd worden met behulp van de panel-informatie uit de 1991-enquête en de beroepscode. In bijlage A wordt een gedetailleerde beschrijving gegeven van de definitie van subsectoren voor 1991 en 1992. In tabel A3 wordt voor alle golven van het SEP de omvang van de steekproef voor de publieke dienstensector en de marktsector gepresenteerd, evenals de omvang van de steekproef voor iedere subsector. Deze getallen worden hier gegeven omdat ze van belang zijn voor het interpreteren van de betrouwbaarheid van de schattingen van de gemiddelde lonen in deze subsectoren.

De beroepsgroepen voor 1991 en 1992 worden met behulp van precies dezelfde beroepscode gedefinieerd als in Alessie et al. (1996). De enige uitzondering hierop is de beroepsgroep 'Militair personeel'. Deze groep wordt in verschillende jaren met behulp van verschillende codes gedefinieerd. Voor details wordt verwezen naar de beschrijving van beroepsgroepen in bijlage A.

Na deze korte beschrijving van enkele belangrijke aspecten van het SEP en van de relevante variabelen, wordt in het volgende hoofdstuk het gemiddelde netto uurloon (en de bijbehorende standaardfout) vergeleken voor de jaren 1984 tot en met 1992.

3. Netto uurlonen in Nederland: gemiddelden

a. Inleiding

Bij het bespreken van de loonverschillen tussen de subsectoren van de publieke dienstensector en de marktsector moet op het belang van de standaardfout van een schatting worden gewezen. De standaardfout is een maatstaf voor de nauwkeurigheid van de schatting van het gemiddelde loon. Met behulp van de standaardfout kan de mate van onzekerheid in schattingen worden bepaald. Deze onzekerheid ontstaat doordat de resultaten zijn gebaseerd op een aselechte steekproef van de populatie, en doordat twee aselechte steekproeven nooit precies dezelfde schattingswaarde geven. Om de hieronder gepresenteerde resultaten goed te kunnen begrijpen moeten de volgende twee regels ten aanzien van standaardfouten in het achterhoofd worden gehouden: 1) bij overigens gelijk blijvende omstandigheden geldt: hoe kleiner (het deel van) de steekproef waarop de schatting is gebaseerd, hoe groter de standaardfout, en dus hoe minder nauwkeurig de schatting van het 'werkelijke' gemiddelde netto uurloon, 2) een schatting van het verschil tussen het gemiddelde loon van twee subgroepen is onderhevig aan een grotere standaardfout dan een schatting van het gemiddelde loon van één subgroep.

In de volgende paragrafen worden de resultaten uit tabel 1 besproken. In deze tabel wordt het gemiddelde netto uurloon, uitgedrukt in prijzen van 1984 (en de bijbehorende standaardfout) gepresenteerd.⁶ Een aantal resultaten is tevens grafisch weergegeven in figuren, zodat trends en patronen in het gemiddelde

⁶ In tabel A1 van bijlage A worden tevens de schattingen van het gemiddelde netto uurloon uitgedrukt in nominale termen gegeven.

Tabel 1: Gemiddeld netto uurloon onderverdeeld naar subsectoren (uitgedrukt in prijzen van 1984)
(standaardfouten staan in kleinere cijfers onder de gemiddelden)

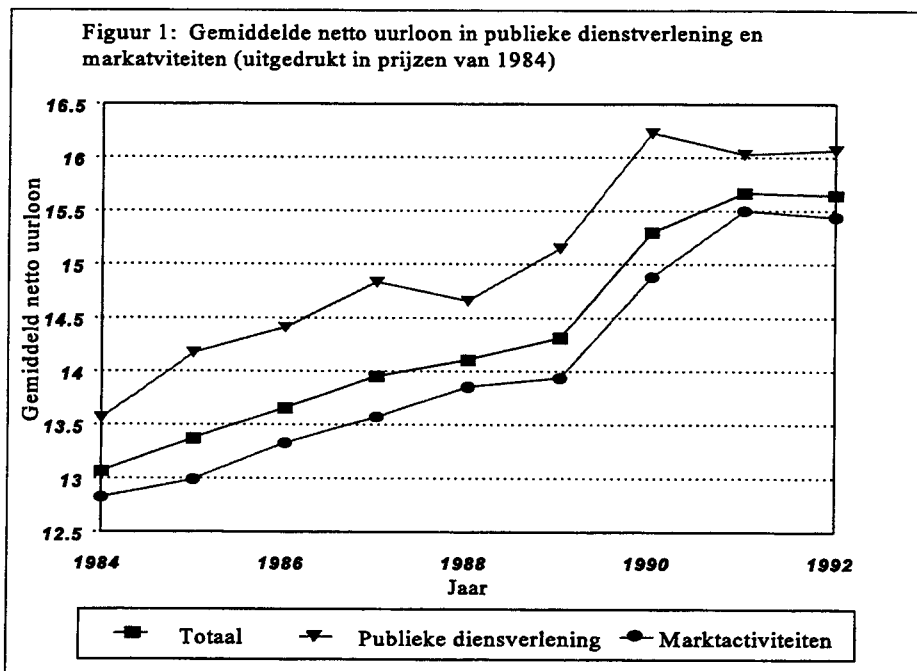
NEDERLAND

Sector/jaar	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
0. Totaal	13.07 0.12	13.38 0.12	13.66 0.10	13.95 0.10	14.11 0.11	14.31 0.11	15.30 0.11	15.67 0.12	15.65 0.11
1. Publieke dienstverlening	13.57 0.18	14.17 0.18	14.41 0.17	14.83 0.16	14.66 0.15	15.15 0.16	16.23 0.21	16.03 0.20	16.07 0.20
10. Overheid	15.01 0.24	15.91 0.25	16.50 0.25	16.63 0.21	16.49 0.21	16.94 0.24	18.49 0.30	18.02 0.30	17.89 0.27
101. Algemeen bestuur	13.48 0.28	14.61 0.33	15.67 0.33	16.31 0.34	16.43 0.32	16.49 0.29	17.08 0.37	16.90 0.41	17.04 0.39
102. Defensie	14.11 0.50	14.40 0.54	14.86 0.54	15.14 0.44	14.59 0.61	14.98 0.53	17.74 0.92	17.59 0.85	16.31 0.66
1021. Sectorspecifiek militair						15.06 0.64	17.77 1.13	17.69 1.08	15.94 0.76
103. Politie	12.64 0.37	13.82 0.43	14.69 0.58	15.14 0.42	15.00 0.44	16.04 0.53	16.93 0.76	17.18 0.76	15.86 0.68
1031. Sectorspecifiek politie						16.33 0.57	17.19 0.80	17.67 0.95	16.24 0.71
104. Onderwijs	16.45 0.41	17.29 0.41	17.64 0.43	17.39 0.35	17.11 0.32	17.73 0.41	19.87 0.49	19.08 0.49	19.18 0.45
11. Overige publieke dienstverlening	12.12 0.24	12.34 0.23	12.53 0.21	13.10 0.22	12.92 0.20	13.40 0.19	14.21 0.28	14.25 0.25	14.52 0.28
111. Zorg	12.00 0.25	12.24 0.25	12.42 0.22	12.89 0.22	12.76 0.21	13.24 0.20	13.85 0.27	14.22 0.26	14.41 0.29
112. Soc-cult. en ov. publ. diensten	13.37 0.68	13.41 0.65	14.15 0.82	15.92 1.05	15.37 0.88	15.05 0.75	17.96 1.49	14.61 0.77	16.04 0.79
2. Marktactiviteiten	12.83 0.16	12.99 0.16	13.33 0.12	13.58 0.13	13.86 0.15	13.94 0.13	14.88 0.13	15.50 0.14	15.44 0.14
20. Publieke marktsector	12.57 0.31	13.27 0.21	14.09 0.29	14.10 0.25	14.67 0.29	14.47 0.25	14.65 0.34	15.46 0.33	14.99 0.32
201. Post en telecommunicatie	12.66 0.51	13.25 0.29	14.23 0.44	14.13 0.33	14.56 0.40	14.04 0.27	14.05 0.49	14.66 0.40	14.87 0.42
202. Openbaar vervoer	12.44 0.37	13.23 0.40	13.46 0.38	13.70 0.55	14.40 0.54	14.77 0.63	14.71 0.59	15.30 0.55	14.45 0.54
203. Openbare nutsbedrijven	12.52 0.52	13.37 0.51	14.65 0.76	14.49 0.56	15.23 0.69	15.24 0.62	15.91 0.73	17.79 0.87	15.85 0.85
21. Overige publieke bedrijven	12.41 0.30	13.47 0.33	13.78 0.30	14.60 0.40	14.25 0.42	14.46 0.45	15.75 0.54	16.16 0.54	15.71 0.52
22. Private marktactiviteiten	12.90 0.19	12.93 0.18	13.24 0.14	13.47 0.14	13.78 0.16	13.88 0.15	14.86 0.15	15.48 0.15	15.46 0.15
221. Bank- en verzekeringswezen	14.72 0.48	14.52 0.43	14.98 0.35	15.74 0.38	15.90 0.49	15.77 0.36	16.64 0.37	17.63 0.41	17.20 0.32
222. Overige private marktactivit.	12.59 0.20	12.65 0.20	12.95 0.15	13.08 0.15	13.37 0.17	13.52 0.16	14.48 0.16	15.01 0.16	15.04 0.17

netto uurloon beter zichtbaar zijn. Opgemerkt moet worden dat door een wijziging in de opzet van de vragenlijst van het SEP, rekening moet worden gehouden met een aantal beperkingen bij het vergelijken van de resultaten voor 1990, 1991 en 1992 met de resultaten voor de jaren voorafgaand aan 1990 (dit ondanks het feit dat de inkomensgegevens voor 1990, 1991 en 1992 hiervoor zijn aangepast). Ook moet men bedenken dat voor de definities van subsectoren voor 1991 en 1992, een andere variabele is gebruikt om werknemers in de overheidssector te onderscheiden (zie bijlage A voor details).

b. Gemiddeld netto uurloon in de periode 1984-1992

Voor Nederland als geheel is het gemiddelde netto uurloon toegenomen van fl. 13,07 in 1984 tot ongeveer fl. 15,65 in 1992 (zie tabel 1). In reële termen bedraagt deze stijging in het gemiddelde netto uurloon ongeveer 20% in een periode van acht jaar. Van 1985 tot en met 1989 is de jaarlijkse toename van het gemiddelde nettoloan vrijwel constant (ongeveer 2%), maar tussen 1989 en 1990 is deze toename aanzienlijk groter (6,9%). Tussen 1990 en 1991 valt de jaarlijkse toename weer terug naar 2%, terwijl het gemiddelde loon tussen 1991 en 1992 nauwelijks verandert.⁷ Ook in de JVL-cijfers (zie bijlage A3.2.1 van Alessie et al. (1996)) zien we tussen 1989 en 1990 een grotere toename. Deze grotere toename is waarschijnlijk het gevolg van de wijziging in de fiscale wetgeving in 1990 waardoor het belastingstelsel minder progressief werd (zie hoofdstuk 2 van Alessie et al. (1996) voor details over deze institutionele wijziging).

7

Een van de redenen voor een daling van het gemiddelde nettoloan in reële termen na 1990, zou kunnen liggen in een relatief hoge jaarlijkse inflatie in 1991 en 1992. De prijsindex van de gezinsconsumptie die in dit rapport wordt gehanteerd is:

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
100,0	102,3	102,5	102,1	102,9	104,0	106,6	110,8	115,0

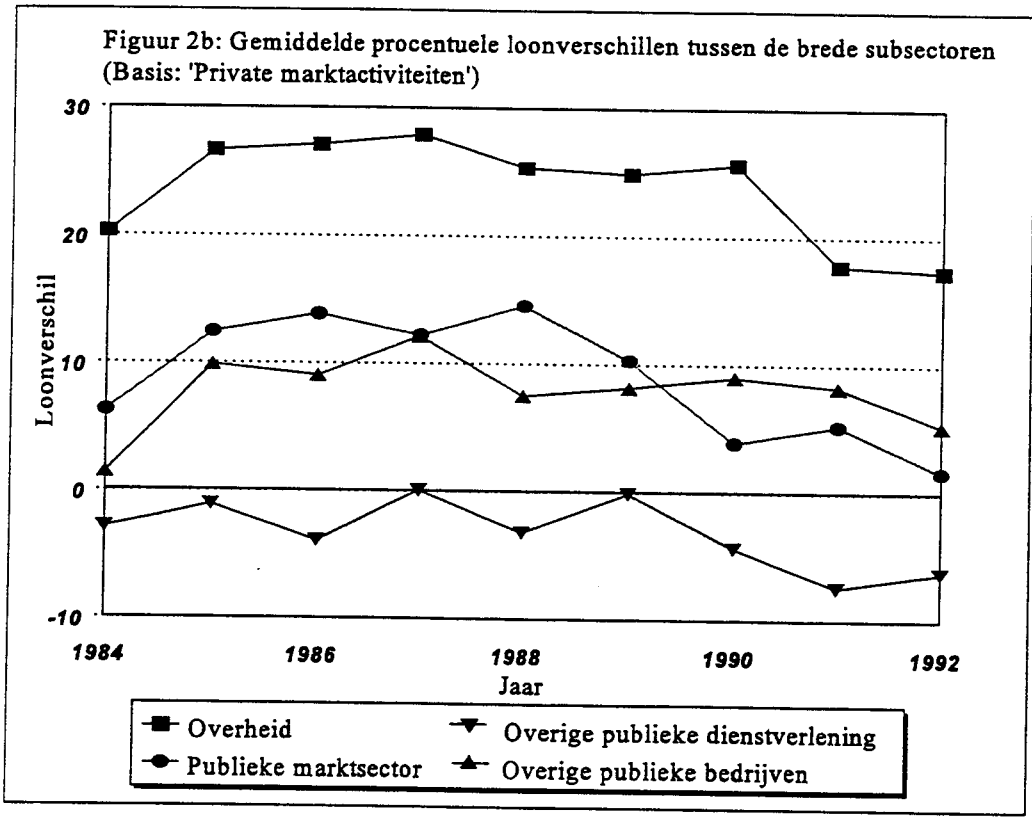
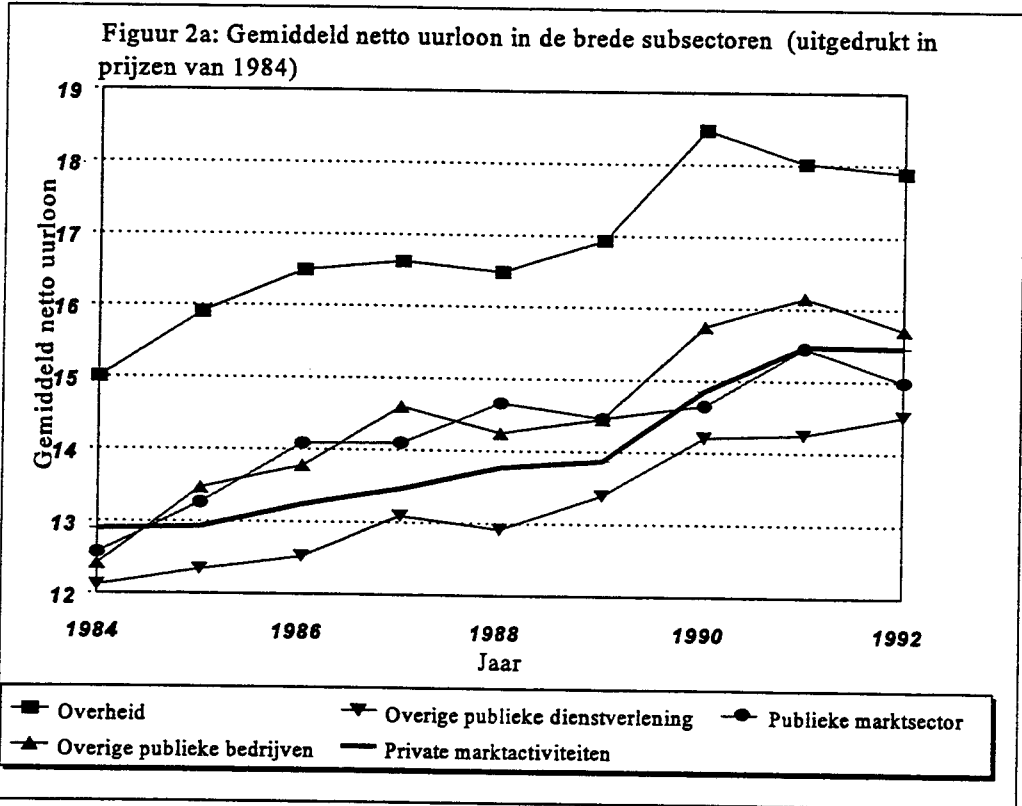
Bron: Eurostat (1993).

Figuur 1 laat zien hoe het totale gemiddelde nettoloon en de gemiddelde nettolonen in de publieke dienstensector en in de marktsector zich hebben ontwikkeld (de resultaten die in deze figuur worden getoond staan tevens in tabel 1). Uit figuur 1 blijkt duidelijk dat het gemiddelde netto uurloon in de publieke dienstensector in alle jaren hoger was dan dat in de marktsector. Ook blijkt uit deze figuur duidelijk dat werknemers in de publieke dienstensector in 1984 gemiddeld 8% meer verdienen dan werknemers in de marktsector.⁸ Van 1984 tot en met 1985 nam dit gemiddelde procentuele loonverschil toe van 8% tot 11,5%. In de jaren tussen 1985 en 1990 varieerde het loonverschil rondom de 10,5%. Het loonverschil is echter kleiner in de twee laatste jaren (1991 en 1992). Hierbij moet worden opgemerkt dat in de trendanalyse van de loonverschillen die gebaseerd zijn op ongecorrigeerde gemiddelden, geen rekening is gehouden met het feit dat de samenstelling van de twee sectoren in 1990 kan verschillen van de samenstelling in 1991. Indien bij het berekenen van de loonverschillen rekening wordt gehouden met het verschil in samenstelling (van de steekproef) van de sectoren in 1990 en 1991, zien we geen afname van het loonverschil tussen 1990 en 1991 (zie tabel 3 en figuur 5b). Nader onderzoek wijst uit dat de grotere toename van de lonen in de marktsector gedeeltelijk kan worden toegeschreven aan een toename van het aantal hoog-opgeleide werknemers in de marktsector in deze periode. Een andere opvallende verandering in de samenstelling van de steekproef in deze periode, is dat er in 1991 meer vrouwelijke werknemers in de publieke dienstensector zijn dan in 1990. Aangezien vrouwen in het algemeen minder verdienen dan mannen, heeft een toename van het aantal vrouwelijke werknemers een negatief effect op de toename van het loon in deze sector. Ook de leeftijdssamenstelling van de steekproef van de twee sectoren is tussen 1990 en 1991 veranderd. Door deze bevindingen kan het resultaat dat de loonverschillen tussen de publieke dienstensector en de marktsector tussen 1990 en 1991 zijn gedaald, niet zonder meer als betrouwbaar worden beschouwd. Daar komt nog bij dat ook de definitie van subsectoren voor 1991 en 1992 mogelijk niet 100% vergelijkbaar is met de definitie van subsectoren voor de jaren daarvoor. Het is echter niet waarschijnlijk dat de vergelijking van de resultaten voor verschillende jaren in belangrijke mate beïnvloed wordt door de verschillen in de definitie van de subsectoren.

Figuur 2a is vergelijkbaar met figuur 1, en toont het gemiddelde netto uurloon in de brede subsectoren van de publieke dienstensector en de marktsector. Uit figuur 2a blijkt dat het gemiddelde loon van werknemers in de subsector 'Overheid' in alle jaren veel hoger was dan dat van werknemers in de overige subsectoren. Uit figuur 2b blijkt dat het procentuele loonverschil tussen de subsectoren 'Overheid' en 'Private marktactiviteiten' is gestegen van 20% in 1984 tot 26% in 1985, en rond de 26% is gebleven in de jaren 1985 tot en met 1990. Net zoals het loonverschil tussen de totale publieke dienstensector en de totale marktsector, nam ook het loonverschil tussen de subsector 'Overheid' en de subsector 'Private marktactiviteiten' tussen 1990 en 1991 af (van 25,7% tot 17,8%), en bleef constant tussen 1991 en 1992. Aangezien de standaardfout van het loonverschil tussen de subsector 'Overheid' en de subsector 'Private marktactiviteiten' in al deze jaren ongeveer 1,6% bedraagt, kan worden geconcludeerd dat werknemers in de subsector 'Overheid' gemiddeld een aanzienlijk hoger loon ontvingen dan werknemers in de subsector 'Private marktactiviteiten'. De procentuele loonverschillen

8

Aangezien de loonverdeling wordt beïnvloed door met name zeer hoge waarden, geeft de mediaan (in plaats van het rekenkundig gemiddelde) een betere bepaling van de locatie van deze verdeling. De mediaan van de loonverdeling kan worden berekend door de lonen in toenemende volgorde te ordenen, en vervolgens de 'middelste' waarneming te nemen. Met andere woorden, 50% van de individuen heeft een loon lager dan de mediaan, en 50% heeft een loon hoger dan de mediaan. In empirisch onderzoek wordt meestal verondersteld dat lonen lognormaal zijn verdeeld. Onder deze veronderstelling is het meetkundig gemiddelde gelijk aan de mediaan. In de SEP-data komt het meetkundig gemiddelde dicht in de buurt van de mediaan. Aan de ene kant suggereert dit resultaat dat de veronderstelling van lognormaliteit in ons geval niet onredelijk is, en aan de andere kant impliceert het dat het meetkundig gemiddelde een betere maatstaf vormt voor het bepalen van de locatie van de loonverdeling. Om deze reden zijn alle loonverschillen in dit rapport berekend op basis van het verschil tussen de meetkundige gemiddelden in de verschillende subsectoren.

tussen de subsector 'Overheid' en alle andere brede subsectoren zijn in alle jaren eveneens positief en significant verschillend van nul.

Wat betreft de overige brede subsectoren, ontvingen werknemers in de subsector 'Overige publieke dienstverlening' (de andere subsector van de publieke dienstensector) het laagste gemiddelde netto uurloon. Van 1984 tot en met 1990 varieerde het gemiddelde procentuele loonverschil tussen deze subsector en de subsector 'Private marktactiviteiten' rondom de -3% (zie figuur 2b), terwijl dit loonverschil in 1991 en 1992 een stuk groter is (rond de -7%). Dit resultaat en het resultaat dat in de vorige alinea is besproken, tonen aan dat de relatieve toename in de subsector 'Private marktactiviteiten' tussen 1990 en 1991 de relatieve toename in de beide brede subsectoren van de publieke dienstensector overtreft. Hierbij moet worden opgemerkt dat het merendeel van de werknemers in de subsector 'Overige publieke dienstverlening' in juridische zin geen ambtenaren is: zij werken voornamelijk in de zogenaamde Gepremieerde en Gesubsidieerde sector (G&G-sector).

Uit figuur 2b blijkt verder dat binnen de marktsector, werknemers in de subsectoren 'Publieke marktsector' en 'Overige publieke bedrijven' gemiddeld hogere lonen ontvingen dan werknemers in de subsector 'Private marktactiviteiten'. Tussen 1984 en 1985 nam het procentuele loonverschil tussen 'Publieke marktsector' en 'Private marktactiviteiten' toe van 6,3% tot 12,5%. Dit loonverschil bleef van 1985 tot en met 1989 vrijwel constant. Na 1989 daalde het loonverschil tot ongeveer 4,5% in 1990 en 1991, en tot ongeveer 2% in 1992.

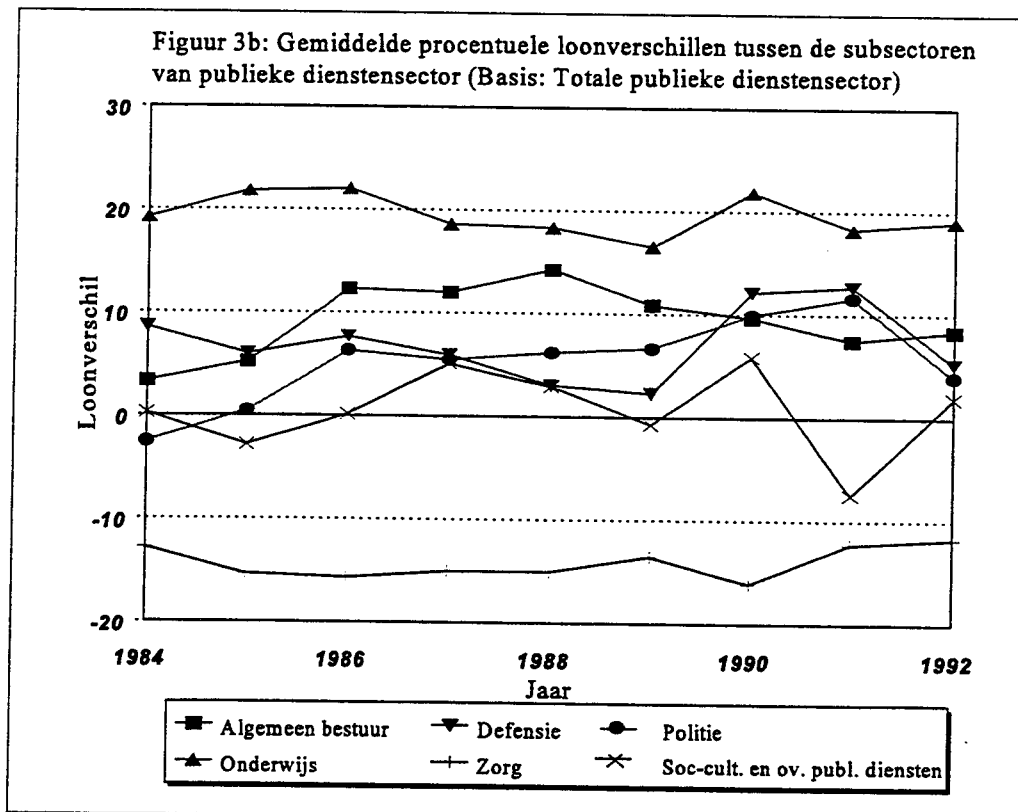
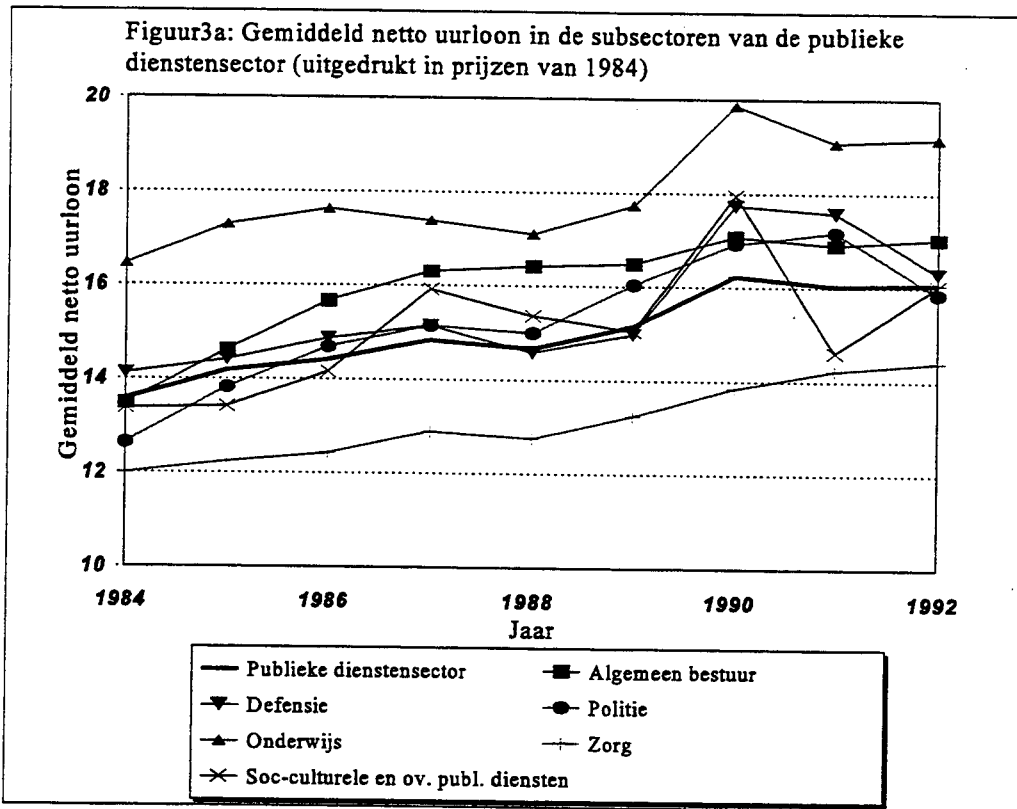
In 1984 ontvingen werknemers in de subsector 'Overige publieke bedrijven' gemiddeld hetzelfde netto uurloon als werknemers in de subsector 'Private marktactiviteiten' (zie de figuren 2a en 2b). Tussen 1984 en 1985 nam het procentuele loonverschil tussen deze twee subsectoren toe, zodat werknemers in 'Overige publieke bedrijven' gemiddeld ongeveer 10% meer verdienden dan werknemers in 'Private marktactiviteiten'. Bovendien blijkt uit figuur 2b dat tussen 1984 en 1985 de toename van het netto uurloon in de subsector 'Private marktactiviteiten' achterbleef bij de overeenkomstige toename in alle overige subsectoren. In de jaren 1985 tot en met 1992 lagen de procentuele loonverschillen tussen 'Overige publieke bedrijven' en 'Private marktactiviteiten' rond de 8%.

In de figuren 3a en 3b is de publieke dienstensector verder onderverdeeld in de subsectoren van het tweede disaggregatieniveau. Deze figuren laten zien dat werknemers in de subsector 'Onderwijs' duidelijk meer verdienden dan andere werknemers in de publieke dienstensector: van 1984 tot en met 1992 verdienden werknemers in de subsector 'Onderwijs' gemiddeld 20% meer dan het gemiddelde voor de totale publieke dienstensector (zie figuur 3b). Het feit dat werknemers in de subsector 'Onderwijs' de hoogste lonen ontvingen, is met name het gevolg van een relatief groot aandeel hoog-opgeleide werknemers in deze subsector. Om de verschillen in het netto uurloon tussen de diverse subsectoren te kunnen evalueren, moeten deze resultaten worden aangevuld met loonverschillen die gebaseerd zijn op een geschatte loonvergelijking (zie hoofdstuk 4).

In de periode van 1986 tot en met 1989 ontvingen ook de werknemers in de subsector 'Algemeen bestuur' gemiddeld hogere lonen dan werknemers in alle andere subsectoren van de publieke dienstensector, met uitzondering van de werknemers in de subsector 'Onderwijs'.⁹ In de periode van 1986 tot en met 1992 blijft het procentuele loonverschil tussen 'Algemeen bestuur' en de totale publieke dienstensector vrijwel gelijk, en bedraagt ongeveer 10% (zie figuur 3b). In 1984 en 1985 is dit procentuele loonverschil respectievelijk 3,3% en 5,2%. De verandering die dit loonverschil in verschillende jaren vertoont, zien we ook in figuur 3a. Uit deze figuur blijkt dat het gemiddelde loon van werknemers in 'Algemeen bestuur' tussen 1984 en 1986 sneller is toegenomen dan het gemiddelde loon

9

Voor enkele jaren zijn deze verschillen statistisch niet significant.

van de gehele publieke dienstensector. Na 1986 was de toename van het gemiddelde loon in de publieke dienstensector ongeveer gelijk aan de toename van het gemiddelde loon in de subsector 'Algemeen bestuur'.

In 1984 lag het gemiddelde netto uurloon voor werknemers in de subsector 'Politie' (fl. 12,64, zie tabel 1) significant lager dan het overeenkomstige gemiddelde voor de publieke dienstensector als geheel. Ten gevolge van een significante stijging van het gemiddelde loon in deze sector in de periode 1984 tot en met 1986, verschilt het netto uurloon in de subsector 'Politie' in de andere jaren echter niet significant van dat van de publieke dienstensector als geheel. In totaal is het gemiddelde netto uurloon in de subsector 'Politie' in reële termen toegenomen van fl. 12,64 in 1984 tot fl. 17,18 in 1991. Tussen 1991 en 1992 nam het gemiddelde nettoloon in de subsector 'Politie' af tot fl. 15,86. Zoals al eerder opgemerkt, wordt de betrouwbaarheid van de schattingen van het gemiddelde nettoloon in de subsector 'Politie' aangetast doordat deze schattingen zijn gebaseerd op een klein aantal waarnemingen. Dit voorbehoud geldt in het bijzonder voor de jaren 1991 en 1992, waarin voor deze subsector per jaar slechts 31 waarnemingen zijn gevonden. Bovendien is de definitie van de subsector 'Politie' voor 1992 mogelijk niet volledig vergelijkbaar met die voor eerdere jaren. Het gemiddelde loon van werknemers met een 'sectorspecifieke' functie binnen de subsector 'Politie' is eveneens berekend.¹⁰ Doordat het SEP in de golven vóór 1989 hierover geen informatie bevat, konden deze gemiddelden alleen worden berekend voor de laatste vier jaren (1989, 1990, 1991 en 1992). Aangezien volgens het SEP een groot deel van de werknemers in de subsector 'Politie' een sectorspecifieke functie heeft, is het gemiddelde nettoloon van het sectorspecifieke politiepersoneel vrijwel gelijk aan het gemiddelde nettoloon van de subsector 'Politie' als geheel.

Voor de periode 1984-1992 zien we ook voor de werknemers in de subsector 'Defensie' een significante stijging van het gemiddelde netto uurloon (van fl. 14,11 tot fl. 16,31). Bovendien verschilde het gemiddelde netto uurloon van werknemers in deze subsector in de meeste jaren niet significant van het gemiddelde loon in de publieke dienstensector als geheel.

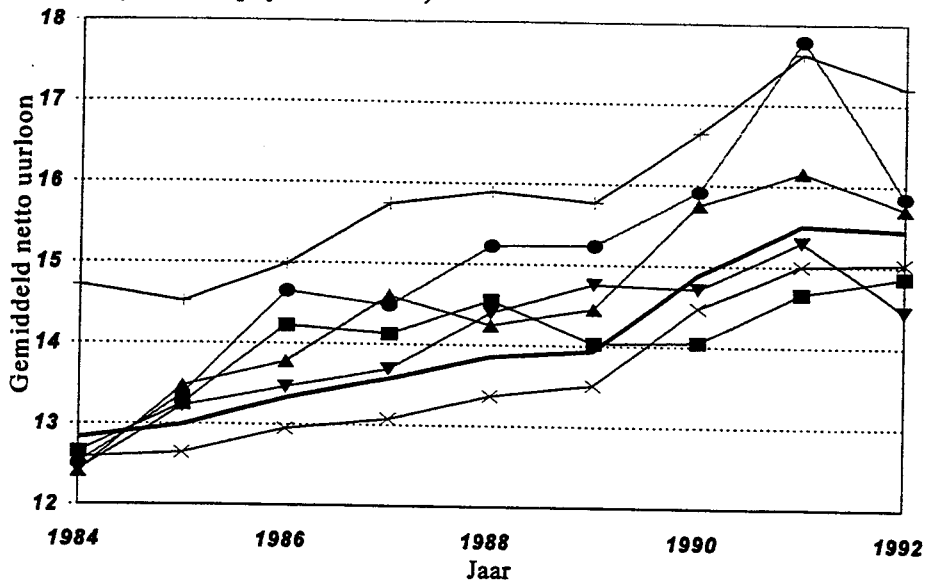
Werknemers in de subsector 'Zorg' ontvingen in alle jaren gemiddeld een significant lager netto uurloon dan het gemiddelde voor de publieke dienstensector als geheel. Uit figuur 3b blijkt dat werknemers in deze subsector bijna 15% minder verdienden dan het gemiddelde van de totale publieke dienstensector.

Hieronder worden de loonverschillen tussen subsectoren van de marktsector en de marktsector als geheel geanalyseerd. In figuur 4a wordt de ontwikkeling van het gemiddelde netto uurloon van werknemers in de diverse subsectoren van de marktsector gepresenteerd. Uit deze figuur (en uit tabel 1) blijkt dat het gemiddelde loon in de (grote) subsector 'Overige private marktactiviteiten' het laagst is van alle subsectoren binnen de marktsector. Dit geldt voor alle jaren behalve de drie laatste jaren (1990, 1991 en 1992). Deze uitzondering kan voornamelijk worden toegeschreven aan het feit dat de toename van het gemiddelde nettoloon in de subsector 'Overige private marktactiviteiten' na 1989 relatief groot is ten opzichte van de meeste andere subsectoren van de marktsector. Om dezelfde reden is het gemiddelde uurloon in de subsector 'Overige private marktactiviteiten' alleen in 1991 en 1992 significant hoger dan het gemiddelde loon in de subsector 'Zorg' (dit is de subsector met het laagste gemiddelde loon binnen de publieke dienstensector).

10

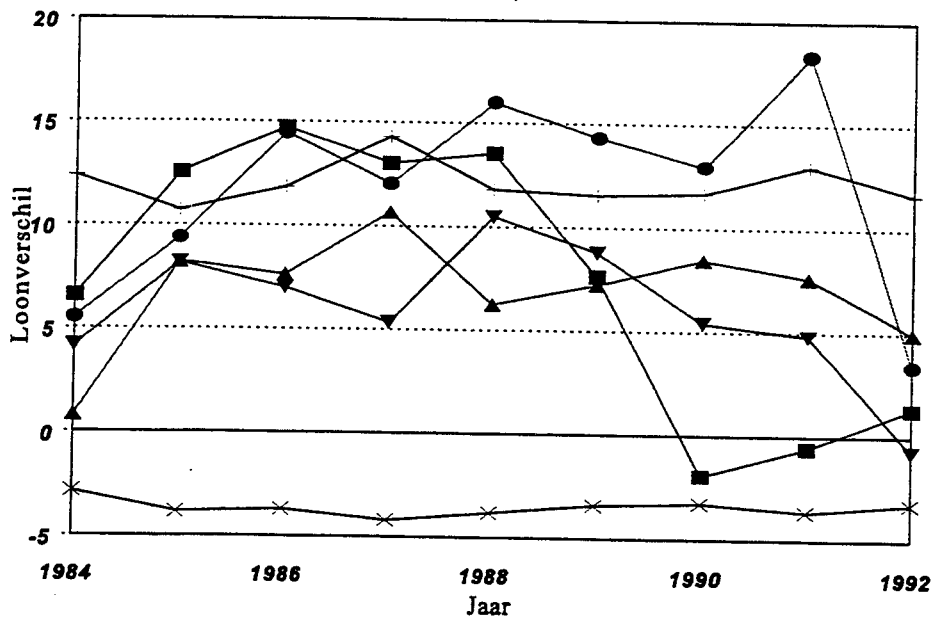
Onder werknemers met een 'sectorspecifieke' functie wordt hier verstaan werknemers met een beroep dat kenmerkend is voor de sector 'Politie', in tegenstelling tot bijvoorbeeld administratief en ondersteunend personeel.

Figuur 4a: Gemiddeld netto uurloon in de subsectoren van de marktsector (uitgedrukt in prijzen van 1984)

- Marktsector
- Openbare nutsbedrijven
- × Overige private marktactiviteiten
- Post en telecommunicatie
- ▲ Overige publieke bedrijven
- ▼ Openbaar vervoer
- + Bank- en verzekeringswezen

Figuur 4b: Gemiddelde procentuele loonverschillen tussen de subsectoren van de marktsector (Basis: Totale marktsector)

- Post en telecom.
- ▼ Openbaar vervoer
- Openbare nutsbedrijven
- ▲ Overige publieke bedrijven
- + Bank- en verzekeringswezen
- × Overige private marktactivit.

Een andere grote subsector van de marktsector is 'Bank- en verzekeringswezen e.d.'. Uit figuur 4a en tabel 1 blijkt dat werknemers in deze subsector gemiddeld het hoogste netto uurloon ontvingen binnen de marktsector.¹¹ Dit beeld zou echter misleidend kunnen zijn aangezien de spreiding van de lonen binnen deze subsector (veel) groter is dan binnen de overige subsectoren.¹² Als gevolg van deze grotere spreiding van de lonen, wordt het (rekenkundig) gemiddelde loon in de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' waarschijnlijk sterker beïnvloed door de waarnemingen in de rechterstaart van de loonverdeling (werknemers met een hoog inkomen) dan het gemiddelde loon in de overige subsectoren.

Zoals vermeld in voetnoot 8, worden de mediaan en het meetkundig gemiddelde minder sterk beïnvloed door zeer hoge waarden, en om die reden verdient het de voorkeur om bij het vergelijken van lonen in verschillende subsectoren gebruik te maken van het meetkundig gemiddelde of de mediaan. In figuur 4b wordt het procentuele verschil tussen de meetkundige gemiddelden van de diverse subsectoren binnen de marktsector en het meetkundig gemiddelde van de totale marktsector in beeld gebracht. In tegenstelling tot figuur 4a (waarin de rekenkundige gemiddelden zijn weergegeven), blijkt uit figuur 4b niet duidelijk dat werknemers in de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' in de jaren van 1984 tot en met 1992 binnen de marktsector het hoogste gemiddelde loon ontvingen. Wel is het zo dat de (meetkundig) gemiddelde lonen in de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' duidelijk hoger lagen dan die in de subsector 'Overige private marktactiviteiten'. Het procentuele loonverschil tussen de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' en de totale marktsector was ongeveer 12%, en varieerde niet veel door de jaren heen. Wederom moet worden opgemerkt dat bij deze vergelijkingen van (meetkundige) gemiddelden geen rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat de samenstelling van de banksector verschilt van die van de subsector 'Overige private marktactiviteiten'. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat in deze laatstgenoemde subsector relatief meer laag-geschoolde werknemers werken. In het volgende hoofdstuk komen procentuele loonverschillen aan de orde waarbij de achtergrondkenmerken constant worden gehouden.

Hieronder zal de ontwikkeling van de gemiddelde lonen in de subsectoren 'Post en telecommunicatie', 'Openbaar vervoer', en 'Openbare nutsbedrijven' worden besproken. Deze subsectoren behoren tot de brede subsector 'Publieke marktsector'. Ook hier weer wordt de betrouwbaarheid van de schattingen van de gemiddelde lonen voor deze subsectoren aangetast door het kleine aantal waarnemingen in het SEP. Dit voorbehoud is in het bijzonder van belang voor de subsectoren 'Openbaar vervoer' en 'Openbare nutsbedrijven' (zie tabel A3 in bijlage A).

Vanwege dit probleem kunnen geen harde conclusies worden getrokken over de lonen in deze subsectoren ten opzichte van de lonen in de overige subsectoren. Van 1984 tot en met 1989 ontvingen werknemers in de subsectoren 'Openbare nutsbedrijven' en 'Openbaar vervoer' hogere lonen dan werknemers in de subsector 'Overige private marktactiviteiten'. Zoals hierboven al werd vermeld, is de toename van het gemiddelde nettoloon in de subsector 'Overige private marktactiviteiten' na 1989 relatief hoog ten opzichte van alle andere subsectoren. Als gevolg hiervan verschilt het gemiddelde nettoloon in de subsectoren 'Openbaar vervoer' en 'Openbare nutsbedrijven' in de jaren na 1989 niet significant van het gemiddelde nettoloon in de subsector 'Overige private marktactiviteiten'.

Uit figuur 4b blijkt dat het gemiddelde nettoloon in de subsector 'Post en telecommunicatie' van 1985 tot en met 1989 duidelijk hoger is dan het gemiddelde nettoloon in de marktsector als geheel. In de jaren 1990, 1991 en 1992 is het gemiddelde nettoloon in deze subsector ongeveer gelijk aan het gemiddelde

11 Zoals blijkt uit figuur 3a, wordt de enige uitzondering op dit resultaat gevonden voor de subsector 'Openbare nutsbedrijven' in 1991.

12 Zie Alessie et al. (1996) voor details.

nettoloon in de marktsector als geheel. Alhoewel het niet mogelijk is zonder nader onderzoek hierover harde conclusies te trekken, zou dit resultaat te maken kunnen hebben met de privatisering van de subsector 'Post en telecommunicatie' die plaats had in 1989.

Ten slotte wordt een vergelijking gemaakt tussen het gemiddelde nettoloon in een aantal belangrijke subsectoren van de marktsector en dat in een aantal belangrijke subsectoren van de publieke dienstensector. Zoals hierboven al is opgemerkt, verschilt in alle jaren behalve 1991 en 1992 het (meetkundig) gemiddelde loon in de subsector 'Zorg' niet significant van dat in de subsector 'Overige private marktactiviteiten'. Aangezien de subsector 'Overheid' en de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' belangrijke subsectoren zijn van respectievelijk de publieke dienstensector en de marktsector, kan een vergelijking van deze subsectoren interessant zijn. Werknemers in de subsector 'Onderwijs' ontvingen in alle jaren significant hogere lonen dan werknemers in de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.'. Behalve in 1984, 1991 en 1992 was ook het gemiddelde nettoloon in de subsector 'Algemeen bestuur' hoger dan dat in de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.'. Bovendien is geen bewijs gevonden voor de hypothese dat de gemiddelde lonen in de subsectoren 'Politie' en 'Defensie' hoger zijn dan de lonen in de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.'.

c. Netto uurlonen gedifferentieerd naar beroep

In tabel 2 worden de gemiddelde netto uurlonen (en de bijbehorende standaardfouten) in de publieke dienstensector voor vier jaren (1989, 1990, 1991 en 1992) gepresenteerd, gedifferentieerd naar beroep. De beroepsindeling is dezelfde als in Alessie et al. (1996). Voor sommige beroepsgroepen is tevens onderscheid gemaakt tussen werknemers in de marktsector en werknemers in de publieke dienstensector. Hierbij moet worden opgemerkt dat het aantal waarnemingen in de dataset voor geen van de subgroepen die in de tabel onderscheiden zijn tot erg betrouwbare schattingen kan leiden. Bovendien zijn sommige beroepsgroepen nogal heterogeen van samenstelling, bijvoorbeeld de subgroep 'managers'. De standaardfout behorende bij deze groep is relatief groot, terwijl de omvang van de steekproef toch niet erg klein is (meer dan 100 waarnemingen). Dit suggereert dat deze subgroep bestaat uit personen met bijvoorbeeld uiteenlopende opleidingsniveaus.

Bij de onderstaande bespreking van de lonen van 1989 en de voornaamste trends tussen 1989 en 1992, moet rekening gehouden worden met de in de vorige alinea genoemde kanttekeningen. Ook is, zoals al eerder vermeld, de definitie van de beroepsgroep 'Militair personeel' mogelijk niet volledig vergelijkbaar voor de verschillende jaren. Bovendien moeten we rekening houden met de (al eerder genoemde) beperkingen bij het vergelijken van de subsectoren voor de jaren 1991 en 1992 met die van de eerdere jaren.

Het is duidelijk dat een aantal patronen in tabel 2 overeenkomt met de patronen van lonen gedifferentieerd naar sectoren, zoals besproken in de vorige paragraaf. Dit geldt bijvoorbeeld voor de beroepsgroepen 'politie en ander veiligheidspersoneel' en 'militair personeel'. De relatief hoge lonen in de onderwijssector zien we terug in de hoge lonen in de beroepsgroep 'onderwijsgevend', en de lage lonen in de gezondheidszorg zien we terug in de lage lonen voor medische beroepen.

In 1989 lag het gemiddelde loon van leraren (fl. 19,00) meer dan 30% boven het totale gemiddelde. Tussen 1989 en 1990 nam het gemiddelde loon van leraren aanzienlijk toe, maar tussen 1990 en 1991, en tussen 1991 en 1992 zien we geen significante verandering in dit gemiddelde loon. Voor lager administratief personeel, post-distributiepersoneel, en voor mensen met een medisch beroep, was de toename van het loon tussen 1989 en 1990 aanzienlijk kleiner. Mogelijk heeft de wijziging van het belastingstelsel (in 1990) een gunstiger effect gehad voor de hogere-inkomensgroepen, met name omdat het belastingstelsel minder progressief is geworden.

Tabel 2: Gemiddeld netto uurloon voor verschillende soorten beroepen (uitgedrukt in prijzen van 1984)

NEDERLAND

Beroep	Publiek/Markt	1989		1990		1991		1992	
		frequen.	gemidd. st fout	frequen.	gemidd. st. fout	frequen.	gemidd. st fout	frequen.	gemidd. st. fout
1. Onderwijsgeevenden	Publ. dienstv.	246	19.00 0.47	203	21.51 0.57	196	20.39 0.56	195	20.60 0.51
2. Medische beroepen	Publ. dienstv.	202	13.56 0.36	190	14.65 0.52	195	14.68 0.46	201	14.92 0.43
3. Managers	Publ. dienstv.	82	18.71 0.54	61	21.66 0.83	66	20.92 0.78	54	21.49 0.92
	Marktactivit.	126	20.81 0.82	144	22.44 0.68	151	22.84 0.78	156	22.35 0.69
4. Lager administratief personeel	Publ. dienstv.	173	13.32 0.21	172	13.72 0.43	170	13.57 0.30	202	14.54 0.35
	Marktactivit.	527	13.15 0.23	465	13.75 0.28	391	14.00 0.29	421	14.48 0.31
5. Post-distributie personeel	Marktactivit.	41	13.38 0.38	35	13.90 0.94	41	14.91 0.71	48	14.82 0.77
6. Politie en ander veiligheidspersoneel 6a. Politie	Publ. dienstv.	48	15.85 0.47	32	17.60 0.83	30	17.41 0.83	30	15.97 0.60
	Publ. dienstv.	33	16.54 0.57	30	17.08 0.80	31	17.18 0.76	31	15.86 0.68
7. Militair personeel	Publ. dienstv.	34	15.06 0.64	36	17.72 0.92	23	17.69 1.08	26	15.94 0.76
8. Chauffeurs en verwante functies	Publ. dienstv.	20	14.11 0.43	20	14.27 0.61	16	15.31 0.67	11	15.00 1.26
	Marktactivit.	78	11.50 0.30	66	13.48 0.56	62	14.55 0.56	54	16.12 1.30
9. Professionals	Publ. dienstv.	175	16.44 0.35	138	17.24 0.54	116	16.86 0.49	140	16.84 0.54
	Marktactivit.	180	18.13 0.53	156	19.98 0.71	149	20.10 0.68	168	19.06 0.60
10. Technici	Publ. dienstv.	31	18.31 0.95	34	19.40 0.78	29	19.97 1.05	35	19.61 0.83
	Marktactivit.	146	18.66 1.19	111	18.01 0.59	97	18.11 0.56	90	17.73 0.51
11. Overig	Publ. dienstv.	264	11.58 0.24	250	12.24 0.30	250	12.91 0.34	320	13.44 0.42
	Marktactivit.	1725	12.96 0.15	1531	13.85 0.15	1398	14.52 0.16	1534	14.46 0.15

Opmerking: In deze tabel zijn chauffeurs e.d. in de subsector 'Openbaar vervoer' ondergebracht in de publieke dienstensector. De resterende beroepen in de publieke dienstensector hebben betrekking op de publieke dienstensector zoals gedefinieerd in tabel 1 ('Overheid' en 'Overige publieke dienstverlening').

Het is niet verwonderlijk dat in alle vier de jaren, het gemiddelde netto uurloon van managers, zowel in de publieke dienstensector als in de marktsector, relatief hoog was in vergelijking met beroepsgroepen waarvoor lagere (opleidings)eisen gelden. Het gemiddelde nettoloan van managers in de publieke dienstensector was in 1989 aanzienlijk lager dan dat van managers in de marktsector. Tussen 1989 en 1990 nam het loon van managers in de publieke dienstensector echter sneller toe dan het loon van hun collega's in de marktsector (16% versus 8%). Door deze sterkere toename verschilden de gemiddelde lonen van managers in de publieke dienstensector in 1990 niet significant van de lonen van managers in de marktsector. Dit laatste geldt ook voor de jaren 1991 en 1992.

In 1989 verdienden personen met een typisch 'transport' beroep (chauffeurs en aanverwante functies) in de publieke dienstensector aanzienlijk meer dan in de marktsector. Door een sterke groei van de lonen in de marktsector verdween dit verschil in het gemiddelde loon echter bijna volledig in 1990 en de daaropvolgende jaren. Aangezien dit type banen een laag opleidingsniveau vereist, ligt het gemiddelde loon zowel in de publieke dienstensector als in de marktsector nogal laag. In tegenstelling tot de overige beroepsgroepen met lonen onder het gemiddelde loon, nam het loon van 'chauffeurs en aanverwante functies' in de marktsector aanzienlijk toe. Afgezien van het kleine aantal waarnemingen, hebben we geen verklaring voor dit resultaat.

In 1989 lag het gemiddelde loon van de zogenaamde 'professionals' (economen, accountants, wetenschappers, etc.) in de marktsector significant hoger dan in de publieke dienstensector. Tussen 1989 en 1990 was de toename in het gemiddelde nettoloan van professionals in de marktsector duidelijk groter dan in de publieke dienstensector. Als gevolg hiervan nam het gemiddelde loonverschil voor professionals toe van 10% in 1989 tot 16% in 1990. In 1991 en 1992 was het gemiddelde loonverschil in beide sectoren niet significant verschillend van dat voor 1990.

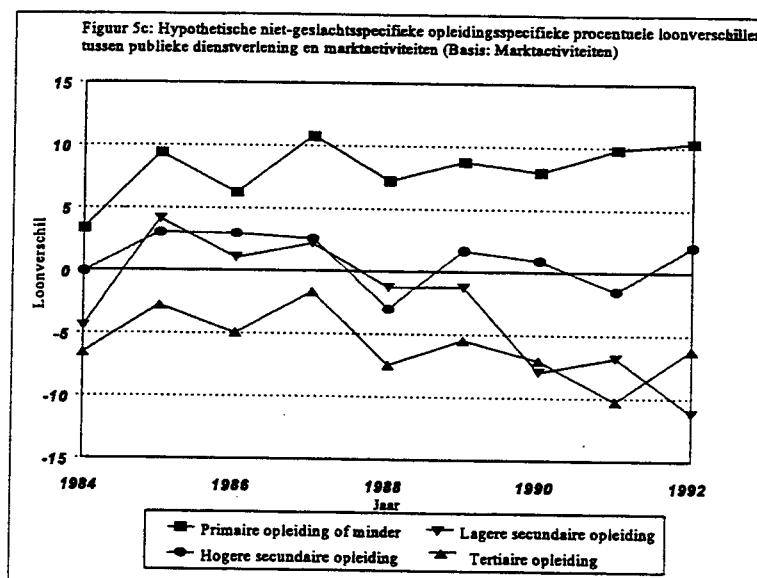
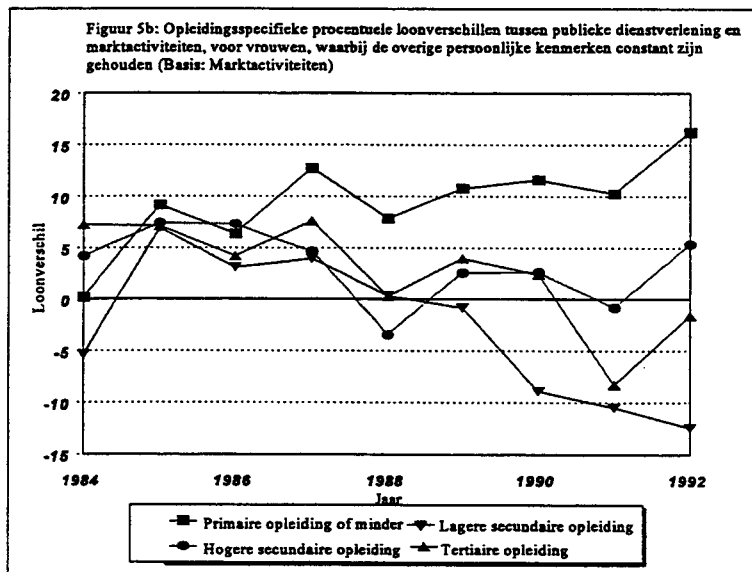
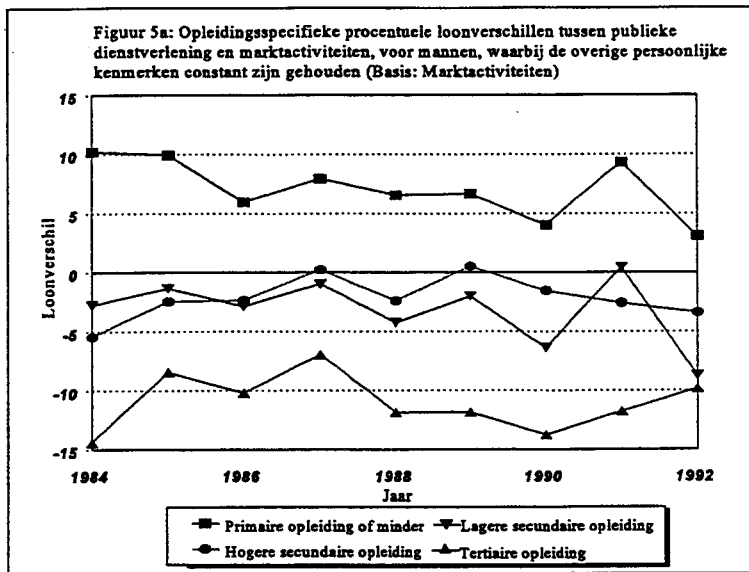
4. Loonverschillen gebaseerd op een geschatte loonvergelijking

Tot nu toe is geen rekening gehouden met het feit dat de samenstelling van de (sub)sectoren zou kunnen verschillen wat betreft opleiding, leeftijd, geslacht, beroep, en andere persoonlijke kenmerken. Door deze verschillen in de samenstelling van de subsector zou het gemiddelde netto uurloon per sector kunnen verschillen. Om deze reden is het van belang de loonverschillen ook te schatten met behulp van een methode waarbij deze persoonlijke kenmerken constant worden gehouden. Deze analyses worden verricht met behulp van een loonvergelijking die kan worden gebruikt om de loonverschillen tussen verschillende subsectoren van de marktsector en van de publieke dienstensector te schatten. Nadere details over de keuze van het model, de uiteindelijke specificatie van de regressievergelijking, en de variabelen die bij de regressie-analyse worden gebruikt, zijn te vinden in Alessie et al. (1996). In het gekozen model variëren de loonverschillen tussen werknemers in de marktsector en in de publieke dienstensector niet met leeftijd en beroep. Deze loonverschillen variëren echter wel met opleidingsniveau en geslacht. Om deze reden (en om andere technische redenen) is het niet mogelijk één enkel getal voor ieder jaar te bespreken dat ons 'alles' vertelt over het verschil tussen de lonen in de marktsector en de lonen in de publieke dienstensector (waarbij alle overige kenmerken constant worden gehouden).

In tabel 3 en in de figuren 5a en 5b worden de schattingen van de loonverschillen tussen de marktsector en de publieke dienstensector gepresenteerd. In deze resultaten wordt onderscheid gemaakt tussen mannen (figuur 5a) en vrouwen (figuur 5b), voor vier verschillende opleidingsniveaus. De schatting 10,24 in de eerste rij van de eerste kolom van tabel 3, betekent bijvoorbeeld dat mannen met een primaire opleiding of minder in 1984 in de publieke dienstensector ongeveer 10% meer verdienden dan in de marktsector. Een negatief getal betekent dat werknemers in de marktsector (de referentiegroep) meer verdienden. Het procentuele loonverschil van 10,24 is echter onderhevig aan een standaardfout van

Tabel 3: Geslachtsspecifieke procentuele loonverschillen tussen de publieke dienstensector en de marktsector, voor verschillende opleidingsniveaus, waarbij de overige kenmerken constant zijn gehouden (Basis: marktsector; standaardfouten staan in kleinere cijfers onder de schattingen)

NEDERLAND									
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
A. Mannen									
Primaire opleiding of minder	10.24 6.85	9.95 7.89	5.96 5.89	7.97 4.71	6.57 3.53	6.68 3.94	4.03 5.17	9.35 5.29	3.13 5.24
Lagere secundaire opleiding	-2.75 4.49	-1.32 4.83	-2.89 4.02	-0.98 3.90	-4.25 3.98	-2.02 3.94	-6.37 4.76	0.43 4.78	-8.73 4.90
Hogere secundaire opleiding	-5.40 2.67	-2.46 2.77	-2.40 2.45	0.24 2.30	-2.41 2.43	0.51 2.30	-1.53 3.09	-2.57 2.92	-3.36 2.86
Tertiaire opleiding	-14.40 3.13	-8.42 3.03	-10.20 2.58	-6.95 2.47	-11.83 2.64	-11.83 2.51	-13.73 3.35	-11.74 3.20	-9.83 3.12
B. Vrouwen									
Primaire opleiding of minder	0.19 5.63	9.18 5.95	6.38 4.74	12.72 4.41	7.87 3.75	10.81 4.13	11.63 5.32	10.28 5.47	16.24 5.07
Lagere secundaire opleiding	-5.32 3.98	6.95 4.30	3.11 3.27	3.95 3.22	0.34 3.22	-0.83 3.11	-8.89 4.11	-10.47 3.92	-12.43 3.96
Hogere secundaire opleiding	4.20 3.20	7.43 3.25	7.30 2.69	4.66 2.47	-3.43 2.51	2.59 2.38	2.63 3.06	-0.79 2.87	5.36 2.78
Tertiaire opleiding	7.26 5.65	7.13 5.39	4.22 4.36	7.62 3.88	0.28 4.27	3.99 3.86	2.43 4.72	-8.27 4.46	-1.61 4.15
C. Hypothetische niet-geslachtsspecifieke loonverschillen									
Primaire opleiding of minder	3.43 4.43	9.41 4.82	6.24 3.75	10.79 3.25	7.25 2.59	8.78 2.86	8.02 3.71	9.83 3.82	10.36 3.66
Lagere secundaire opleiding	-4.35 3.03	3.70 3.26	1.06 2.56	2.22 2.50	-1.25 2.52	-1.23 2.46	-7.95 3.13	-6.81 3.07	-11.20 3.13
Hogere secundaire opleiding	-0.55 2.07	2.58 2.13	2.98 1.82	2.59 1.68	-2.99 1.76	1.71 1.66	0.93 2.19	-1.49 2.08	2.05 2.03
Tertiaire opleiding	-6.09 2.95	-2.74 2.81	-4.96 2.32	-1.66 2.14	-7.47 2.32	-5.46 2.19	-7.03 2.81	-10.25 2.68	-6.15 2.57

6,85%. Deze waarde van de standaardfout impliceert dat het hierbovengenoemde loonverschil niet significant van nul verschilt.¹³ Vanwege de omvang van de standaardfouten is het tamelijk moeilijk om statistisch verantwoorde uitspraken te doen over de omvang van de loonverschillen (en de verschillen tussen de loonverschillen).

In de resultaten voor mannen met een primaire opleiding of minder, een lagere secundaire opleiding, of een hogere secundaire opleiding zien we geen significante verschillen tussen de lonen in de marktsector en de lonen in de publieke dienstensector. Mannen met een tertiaire opleiding daarentegen, verdienden in de marktsector aanzienlijk meer dan in de publieke dienstensector. Van 1984 tot en met 1992 varieerde het procentuele loonverschil rondom de -10%. Merk op dat bij de hierbovengenoemde resultaten alle andere kenmerken (beroep, leeftijd, etc.) constant zijn gehouden.

De resultaten voor vrouwen wijzen uit dat vrouwen met een primaire opleiding of minder vanaf 1987 in de publieke dienstensector meer verdienden dan in de marktsector: van 1987 tot en met 1992 ontving deze groep in de publieke dienstensector ongeveer 10% hogere lonen dan in de marktsector. Een ander opvallend patroon is dat vrouwen met een lagere secundaire opleiding in 1990, 1991 en 1992 in de marktsector meer verdienden dan in de publieke dienstensector.¹⁴ De meeste loonverschillen voor vrouwen met een hogere secundaire of een tertiaire opleiding zijn statistisch niet significant.

Het is interessant om de loonverschillen uit de figuren 5a en 5b te vergelijken met de loonverschillen die gebaseerd zijn op ongecorrigeerde gemiddelde lonen (zoals besproken in hoofdstuk 3). Bij deze laatste loonverschillen is geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat de samenstelling van de marktsector en die van de publieke dienstensector zouden kunnen verschillen wat betreft bijvoorbeeld opleiding, leeftijd, geslacht en beroep. In hoofdstuk 3 hebben we gezien dat werknemers in de publieke dienstensector in de periode 1985-1990 gemiddeld bijna 10% hogere lonen ontvingen dan werknemers in de marktsector. In het algemeen, maar met name voor mannen, vertonen de figuren 5a en 5b voor deze periode aanzienlijk kleinere loonverschillen. De discrepantie tussen deze resultaten kan worden verklaard uit het feit dat in de marktsector relatief meer laag-geschoolde werknemers werkzaam zijn. Ook moet worden opgemerkt dat uit de figuren 5a en 5b geen afname van het loonverschil tussen 1990 en 1991 kan worden afgeleid (zoals wel werd gevonden in hoofdstuk 3). Dit betekent dat deze afname van het loonverschil voornamelijk kan worden toegeschreven aan veranderingen in de samenstelling van de groepen werknemers in de beide sectoren. Zoals hierboven al werd opgemerkt, vormen de toename van het aantal hoog-opgeleide personen in de marktsector en de toename van het aantal vrouwelijke werknemers in de publieke dienstensector, de voornaamste redenen voor de daling van de loonverschillen tussen 1990 en 1991.

Onderaan tabel 3 en in figuur 5c worden voor ieder opleidingsniveau de niet-geslachtsspecifieke loonverschillen gepresenteerd. Deze niet-geslachtsspecifieke loonverschillen zijn berekend als het

13 Als vuistregel kan worden gehanteerd dat een schatting significant van nul verschilt als hij tenminste twee keer zo groot is als de bijbehorende standaardfout.

14 De verslechtering van de relatieve beloningspositie van vrouwelijke werknemers met lager secundair onderwijs in de publieke dienstensector met ingang van 1990 is wellicht het resultaat van een artefact. Vanaf 1990 is het begrip 'betaald werk' in het SEP veranderd. Vanaf die datum omvat dit begrip ook 'aanvullende werken' (additionele arbeid). Het panel kan dus zijn aangevuld met relatief veel vrouwelijke werknemers met lager secundair onderwijs die in de publieke dienstensector werken. Inspectie van de gegevens heeft dit vermoeden bevestigd. Onder deze nieuwe instroom van vrouwelijke werknemers kunnen ook vrouwen op additionele arbeidsplaatsen zitten die weinig verdienen. Dit verschijnsel zou misschien de achteruitgang van de relatieve beloningspositie van vrouwelijke werknemers met lager secundair onderwijs in de publieke dienstensector kunnen verklaren. Dit kunnen we echter niet met zekerheid vaststellen omdat we in het SEP 'additionele werknemers' niet afzonderlijk kunnen identificeren.

verschil tussen het voorspelde loon (gebaseerd op de geschatte loonvergelijking) van een hypothetische 'gemiddelde' werknemer in de publieke dienstensector, en het voorspelde loon van deze zelfde werknemer in de marktsector.¹⁵ Hierbij moet worden benadrukt dat de loonverschillen die in figuur 5c worden gepresenteerd uitsluitend van toepassing zijn op de 'gemiddelde' werknemer in de publieke dienstensector, en niet op andere werknemers.

In figuur 6a (en in tabel 4) worden de loonverschillen tussen de publieke dienstensector als geheel en alle subsectoren van de publieke dienstensector gepresenteerd, waarbij alle andere kenmerken constant zijn gehouden. Deze resultaten gelden voor alle opleidingsniveaus en zijn niet geslachtsspecifiek. Ook hier is het interessant deze resultaten te vergelijken met de resultaten uit figuur 3b, waarin de loonverschillen worden gegeven zonder correctie voor overige kenmerken. Uit figuur 3b blijkt duidelijk dat werknemers in de subsector 'Onderwijs' de hoogste lonen ontvingen binnen de publieke dienstensector. Uit figuur 6a blijkt echter dat het procentuele loonverschil na correctie voor verschillen in de samenstelling van de subsector, wordt teruggebracht van ongeveer 20% tot minder dan ongeveer 5%. In tegenstelling tot figuur 3b, blijkt uit figuur 6a dat het gemiddelde netto uurloon in de subsector 'Onderwijs' in de meeste jaren onder het gemiddelde loon van alle andere subsectoren binnen de brede subsector 'Overheid' lag (in het bijzonder vergeleken met de subsectoren 'Defensie' en 'Politie'). Dit resultaat hangt mogelijk samen met het feit dat de overheid in de jaren '80 de salarissen van beginnende leraren aanzienlijk heeft verlaagd.

Uit figuur 6a en tabel 4 blijkt duidelijk dat in de subsector 'Politie' vanaf 1985 gemiddeld ongeveer 12,5% hogere lonen verdiend werden dan in de publieke dienstensector als geheel. Hieruit blijkt dat de loonverschillen tussen de subsector 'Politie' en de totale publieke dienstensector in het algemeen onderschat worden als uitsluitend naar de ongecorrigeerde loonverschillen (zoals gepresenteerd in figuur 3b) wordt gekeken. Tussen 1985 en 1989 zijn de loonverschillen tussen 'Politie' en de gehele publieke dienstensector significant groter dan nul. Gedurende deze periode werden in de subsector 'Politie' de hoogste lonen verdiend binnen de brede subsector 'Overheid'.¹⁶ Ook werknemers in de subsector 'Defensie' verdienden gemiddeld meer dan andere werknemers in de publieke dienstensector. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat het geschatte procentuele loonverschil in de betreffende periode aanzienlijk varieerde. Deze opmerking geldt eveneens voor de subsector 'Politie' en kan worden verklaard door het kleine aantal waarnemingen in deze subsectoren. In de jaren tussen 1985 en 1990 is het gemiddelde procentuele loonverschil tussen de subsector 'Algemeen bestuur' en de totale publieke dienstensector significant groter dan nul. Van 1986 tot en met 1990 vertoont dit loonverschil een geleidelijke afname (van 10% tot 5%). In 1991 en 1992 verschilt dit loonverschil niet langer significant van nul.

Uit tabel 4 kan ook worden afgeleid dat het loonverschil tussen de brede subsector 'Overheid' en de totale publieke dienstensector tussen 1984 en 1985 significant is toegenomen. Dit resultaat kan voor een deel worden verklaard uit het feit dat het aantal gewerkte uren (volgens het arbeidscontract) voor ambtenaren tussen 1984 en 1985 daalde. Gemiddeld leidde deze verandering in het aantal gewerkte uren tot een toename van het netto uurloon van ambtenaren. Van 1985 tot en met 1992 waren de gemiddelde nettolonen in de subsector 'Zorg' ongeveer 5% lager dan in de publieke dienstensector als geheel. Deze loonverschillen zijn aanzienlijk kleiner dan de verschillen gepresenteerd in figuur 3b (ongeveer 15%). Dit resultaat onderstreept nogmaals het belang van het corrigeren voor achtergrondkenmerken bij het

15 Zie Alessie et al. (1996) voor meer details over de berekening van de niet-geslachtsspecifieke loonverschillen.

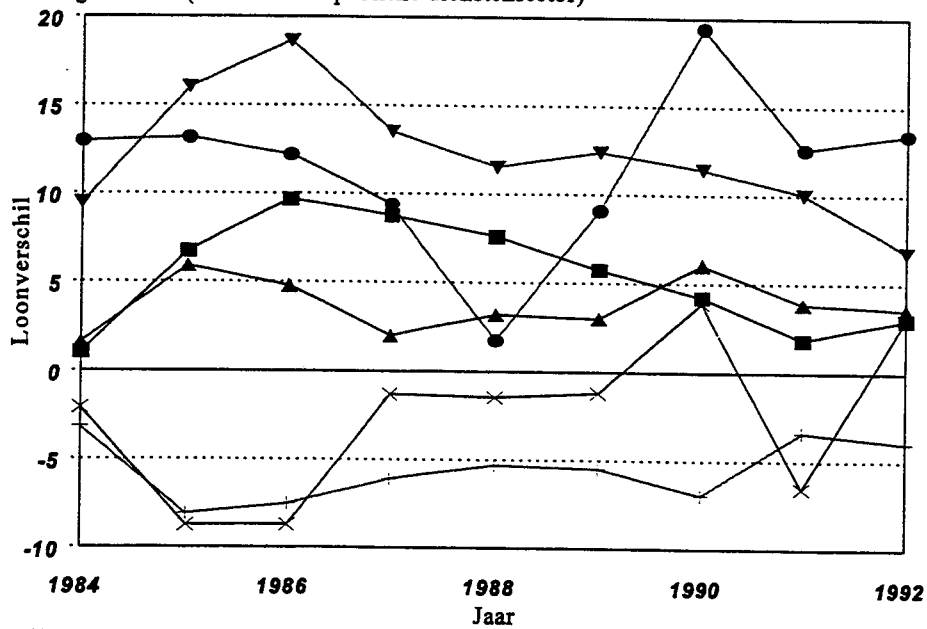
16 Deze uitspraak moet gerelativeerd worden omdat hij is gebaseerd op de geschatte loonverschillen zonder rekening te houden met de bijbehorende standaardfouten. Als we rekening houden met de nauwkeurigheid van de schattingen, verdienen de werknemers in de subsector 'Politie' alleen significant meer dan de werknemers in de subsector 'Onderwijs'.

Tabel 4: Procentuele loonverschillen tussen de subsectoren van de publieke dienstensector en de marktsector, waarbij de overige kenmerken constant zijn gehouden (standaardfouten staan in kleinere cijfers onder de schattingen)

NEDERLAND

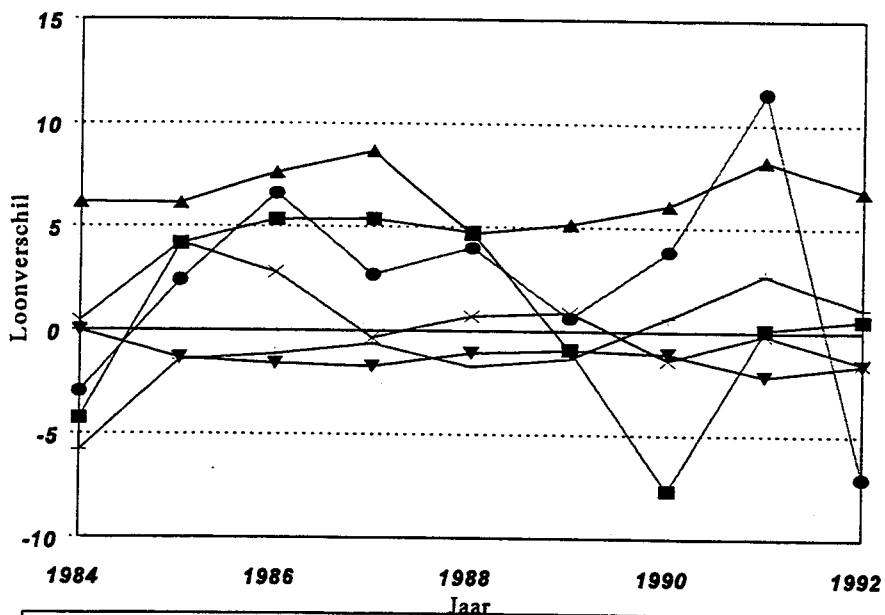
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Basis: Totale publieke dienstensector									
10. Overheid	3.02 1.08	7.71 1.07	8.41 1.03	5.95 0.93	5.33 0.95	5.22 0.89	6.66 1.22	4.07 1.17	4.15 1.16
101. Algemeen bestuur	1.05 2.35	6.75 2.40	9.69 2.16	8.79 2.01	7.63 1.93	5.78 1.80	4.25 2.36	1.84 2.22	3.00 2.12
102. Defensie	12.96 4.57	13.18 4.62	12.22 4.16	9.40 3.85	1.77 4.86	9.09 4.01	19.44 5.56	12.60 5.47	13.42 5.09
103. Politie	9.46 5.00	16.02 5.24	18.64 4.75	13.52 4.07	11.55 4.11	12.39 4.21	11.46 5.93	10.07 5.80	6.81 5.89
104. Onderwijs	1.61 1.85	5.93 1.88	4.81 1.72	1.98 1.58	3.21 1.61	3.03 1.52	6.08 2.03	3.89 1.97	3.56 2.01
11. Overige publieke dienstverlening	-3.04 1.09	-8.14 1.13	-7.58 0.93	-5.76 0.90	-5.06 0.90	-5.09 0.87	-5.96 1.09	-3.62 1.04	-3.51 0.98
111. Zorg	-3.14 1.21	-8.09 1.26	-7.51 1.01	-6.09 0.98	-5.30 0.97	-5.49 0.96	-6.94 1.21	-3.36 1.14	-3.98 1.07
112. Soc.-cult. en ov. publ. diensten	-2.06 4.43	-8.70 4.63	-8.69 4.63	-1.28 4.19	-1.44 4.42	-1.16 3.50	3.94 4.52	-6.55 4.59	3.06 4.83
Basis: Totale marktsector									
20. Publieke marktsector	-2.64 2.43	3.88 2.44	4.88 2.22	3.24 2.06	3.46 2.16	-0.12 2.01	-3.45 2.67	2.47 2.57	-1.52 2.54
201. Post en telecommunicatie	-4.23 3.35	4.19 3.36	5.36 3.18	5.40 2.97	4.75 3.11	-0.88 2.77	-7.66 3.72	0.10 3.42	0.58 3.41
202. Openbaar vervoer	0.45 4.43	4.23 4.73	2.81 4.12	-0.34 4.03	0.71 4.11	0.88 4.06	-1.36 5.57	-0.14 5.64	-1.51 5.44
203. Openbare nutsbedrijven	-2.96 6.09	2.41 5.71	6.63 4.90	2.70 4.22	4.00 4.55	0.64 4.38	3.84 5.48	11.50 5.54	-7.04 5.41
21. Overige publieke bedrijven	-5.76 2.01	-1.42 2.37	-1.12 2.07	-0.63 2.13	-1.71 2.25	-1.32 2.51	0.66 3.32	2.73 3.33	1.14 3.47
22. Private marktactiviteiten	0.90 0.30	-0.21 0.29	-0.25 0.22	-0.19 0.20	-0.13 0.20	0.07 0.18	0.21 0.23	-0.30 0.23	0.07 0.22
221. Bank- en verzekeringswezen e.d.	6.18 1.86	6.14 1.84	7.64 1.52	8.67 1.42	4.69 1.39	5.15 1.32	6.08 1.64	8.23 1.61	6.79 1.49
222. Overige private marktactiviteiten	-0.01 0.44	-1.33 0.44	-1.58 0.34	-1.72 0.32	-1.05 0.33	-0.91 0.32	-1.06 0.43	-2.15 0.43	-1.59 0.44

Figuur 6a: Gemiddelde procentuele loonverschillen tussen de subsectoren van de publieke dienstensector, waarbij de overige persoonlijke kenmerken constant zijn gehouden (Basis: Totale publieke dienstensector)

- ▲ Onderwijs
- Algemeen bestuur
- ▼ Politie
- Defensie
- + Zorg
- × Soc-cult. en ov. publ. diensten

Figuur 6b: Gemiddelde procentuele loonverschillen tussen de subsectoren van de marktsector, waarbij de overige persoonlijke kenmerken constant zijn gehouden (Basis: Totale marktsector)

- Post en telecommunicatie
- × Openbaar vervoer
- Openbare nutsbedrijven
- + Overige publieke bedrijven
- ▲ Bank- en verzekeringswezen
- ▼ Overige private marktactivit.

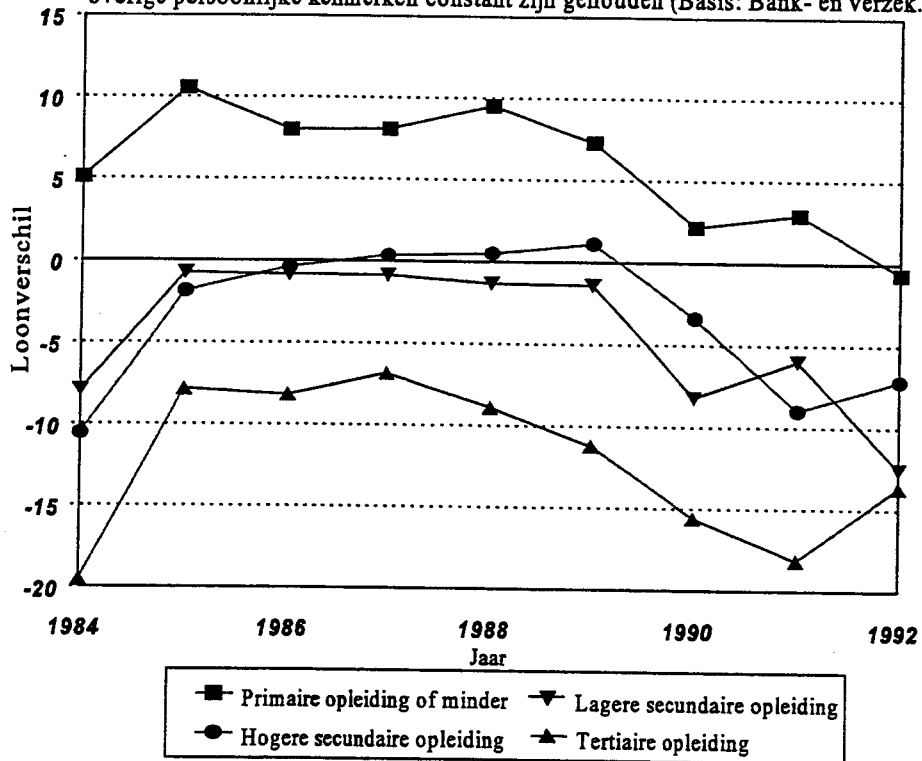
vergelijken van lonen tussen verschillende subsectoren. De resultaten wijzen verder uit dat het gemiddelde netto uurloon van werknemers in de subsector 'Sociaal-culturele en overige publieke diensten' in alle jaren niet significant verschilt van het gemiddelde loon van de publieke dienstensector als geheel.

In figuur 6b worden ook de loonverschillen tussen de diverse subsectoren van de marktsector en de marktsector als geheel gepresenteerd (zie ook tabel 4). In de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' lagen de lonen in alle jaren hoger dan in de marktsector als geheel: in de periode 1984-1992 was het gemiddelde loonverschil ongeveer 7,5%. Deze procentuele loonverschillen zijn aanzienlijk kleiner dan de loonverschillen in figuur 4b, waarin geen rekening was gehouden met het effect van een verschillende samenstelling van de subsectoren. Zoals al in het vorige hoofdstuk werd gezegd, is dit geen verrassend resultaat aangezien de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' naar verwachting relatief meer hooggeschoolde werknemers bevat dan de andere subsectoren van de marktsector. Voor werknemers in de subsectoren 'Openbare nutsbedrijven', 'Openbaar vervoer' en 'Post en telecommunicatie' wordt voor vrijwel geen enkel jaar een significant loonverschil met de marktsector als geheel gevonden (als alle andere kenmerken constant worden gehouden). Een opvallende uitzondering vormt het ongewoon hoge loonverschil dat de subsector 'Openbare nutsbedrijven' in 1991 vertoont ten opzichte van de gehele marktsector.

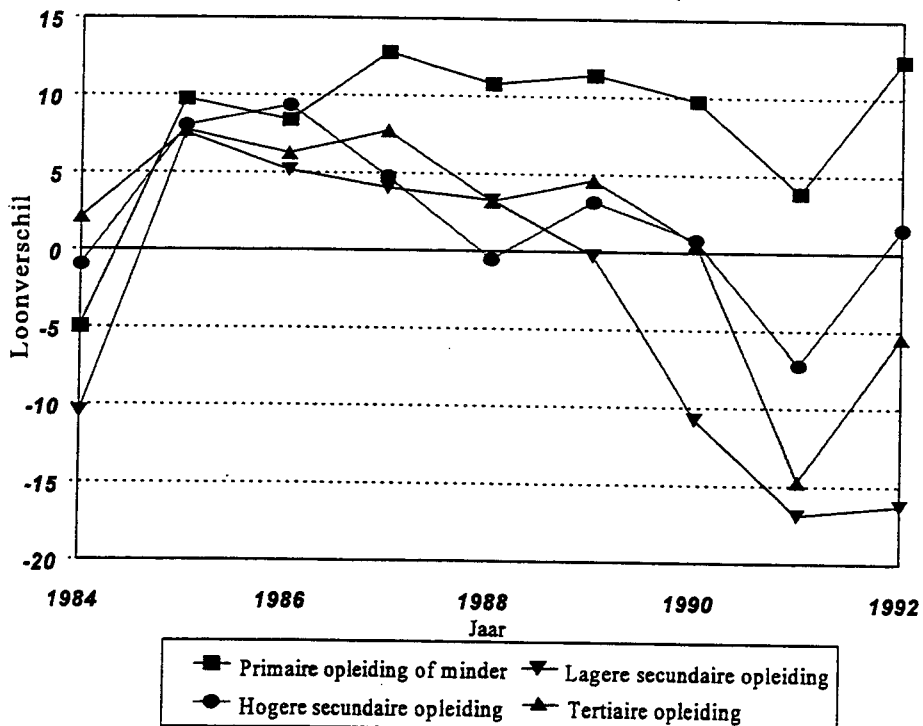
Uit de cijfers van de tabellen 3 en 4 kunnen uiteraard loonverschillen worden berekend tussen vele verschillende groepen werknemers binnen de publieke dienstensector en de marktsector. Zo kan bijvoorbeeld inzicht worden verkregen in de loonverschillen tussen werknemers in de subsector 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' en de subsector 'Algemeen bestuur' door de gegevens in tabel 3 en tabel 4 te combineren: de getallen in de rijen 'Algemeen bestuur' en 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' uit tabel 4 moeten daartoe respectievelijk worden opgeteld bij en afgetrokken van alle rijen uit tabel 3. Deze procedure kan worden geïllustreerd door middel van een voorbeeld. In 1984 was het procentuele loonverschil tussen de gehele publieke dienstensector en de gehele marktsector voor mannen met een primaire opleiding of minder gelijk aan 10,24% (zie tabel 3). In hetzelfde jaar waren de procentuele loonverschillen tussen 'Algemeen bestuur' en de gehele publieke dienstensector, en tussen 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' en de gehele marktsector gelijk aan respectievelijk 1,05% en 6,18% (zie tabel 4). Uit deze getallen volgt dat het procentuele loonverschil tussen 'Algemeen bestuur' en 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' voor mannelijke werknemers met een primaire opleiding of minder in 1984 5,13% bedroeg ($10,24 + 1,05 - 6,18$). Deze procedure is toegepast bij het maken van vergelijkingen tussen de volgende subsectoren: 1) 'Algemeen bestuur' en 'Bank- en verzekeringswezen e.d.', 2) 'Onderwijs' en 'Bank- en verzekeringswezen e.d.', en 3) 'Zorg' en 'Overige private marktactiviteiten'. De resultaten van de eerste twee vergelijkingen zijn ongeveer gelijk aan de resultaten van de vergelijking van het loonverschil tussen de gehele marktsector en de gehele publieke dienstensector (zie de figuren 7a tot en met 7d). De laatste vergelijking ('Zorg' versus 'Overige private marktactiviteiten') leidt tot enigszins andere resultaten (zie de figuren 7e en 7f). Deze verschillen kunnen voornamelijk worden toegeschreven aan het feit dat binnen de publieke dienstensector, werknemers in de subsector 'Zorg' gemiddeld het laagste netto uurloon verdienen.

Hieronder wordt een aantal aanvullende vergelijkingen tussen verschillende (sub)sectoren gegeven, die op dezelfde manier berekend zijn (d.w.z. door de loonverschillen uit de tabellen 3 en tabel 4 te combineren) als de loonverschillen gepresenteerd in de figuren 7a tot en met 7f. Ten eerste is de brede subsector 'Overheid' vergeleken met de gehele marktsector. De resultaten van deze vergelijking staan in tabel 5, en zijn grafisch weergegeven in de figuren 8a, 8b en 8c. Deze loonverschillen zijn berekend door de loonverschillen tussen 'Overheid' en de gehele publieke dienstensector op te tellen bij de loonverschillen tussen de gehele publieke dienstensector en de gehele marktsector. Uit deze resultaten blijkt dat zowel mannen als vrouwen met een primaire opleiding of minder, in vrijwel alle jaren in de subsector 'Overheid' significant hogere lonen ontvingen dan in de gehele marktsector. In het algemeen

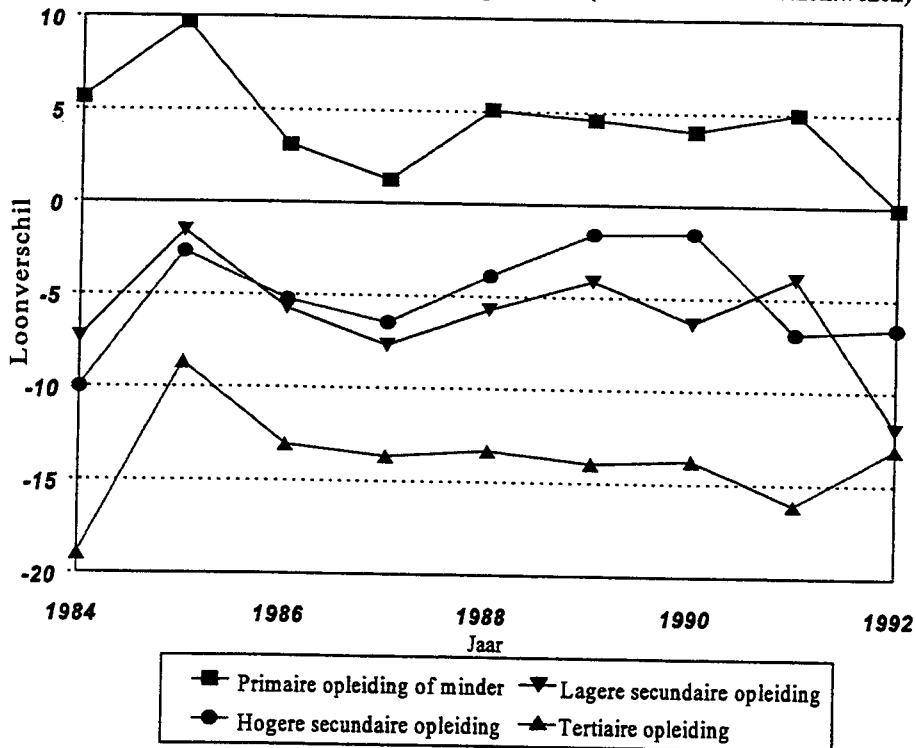
Figuur 7a: Opleidings specifieke procentuele loonverschillen tussen de subsectoren 'Algemeen bestuur' en 'Bank- en verzekeringswezen e.d.', voor mannen, waarbij de overige persoonlijke kenmerken constant zijn gehouden (Basis: Bank- en verzek.)

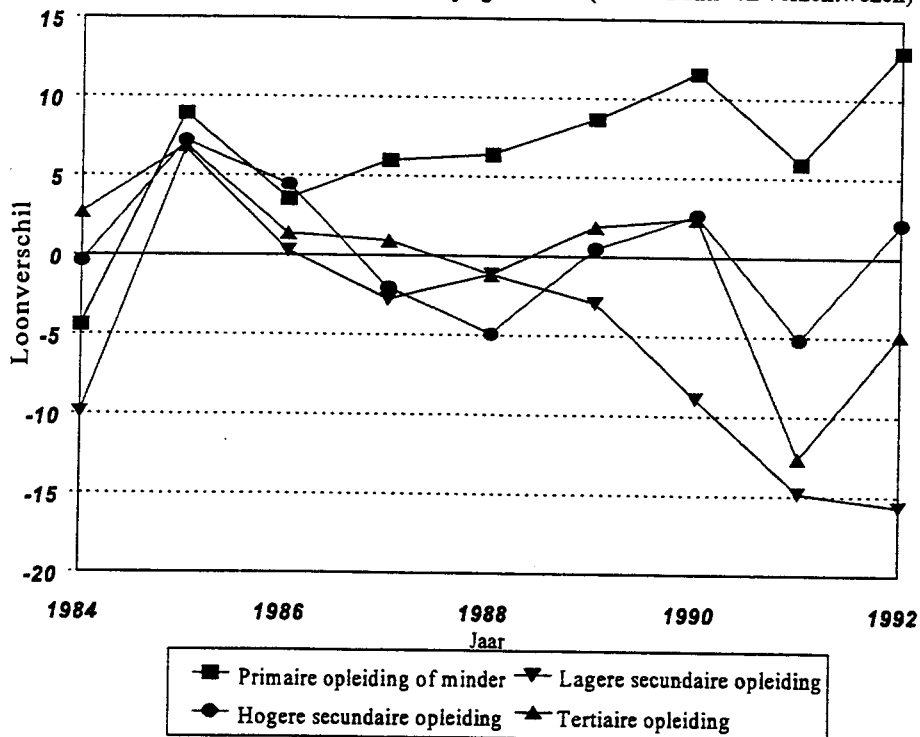
Figuur 7b: Opleidings specifieke procentuele loonverschillen tussen de subsectoren 'Algemeen bestuur' en 'Bank- en verzekeringswezen e.d.', voor vrouwen, waarbij de overige persoonlijke kenmerken constant zijn gehouden (Basis: Bank- en verzek.)

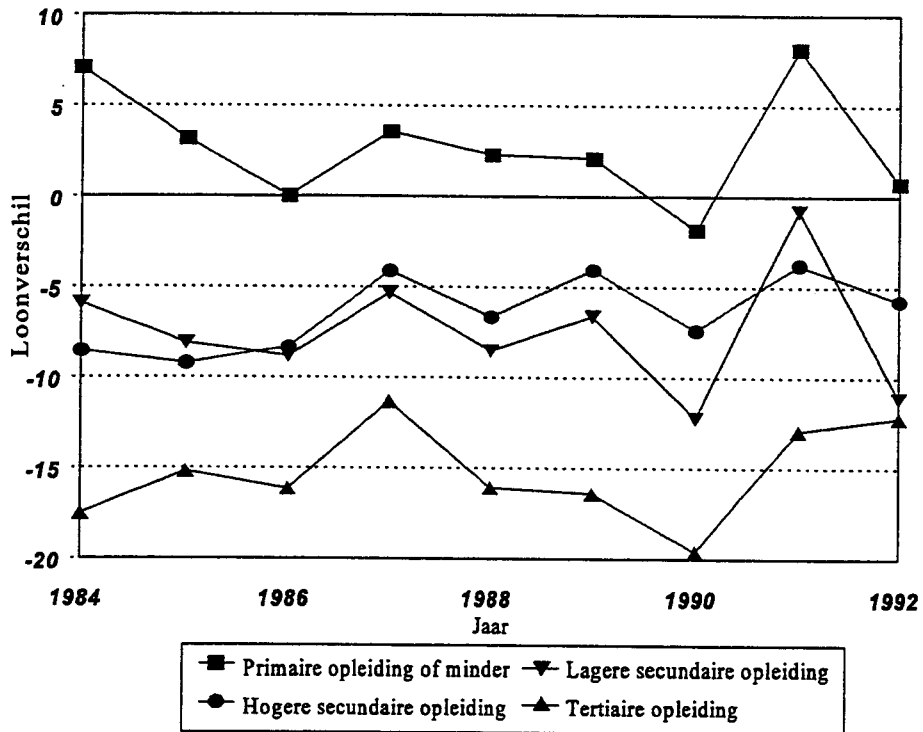
Figuur 7c: Opleidingsspecifieke procentuele loonverschillen tussen de subsectoren 'Onderwijs' en 'Bank- en verzekeringswezen e.d.', voor mannen, waarbij de overige persoonlijke kenmerken constant zijn gehouden (Basis: Bank- en verzek.wezen)

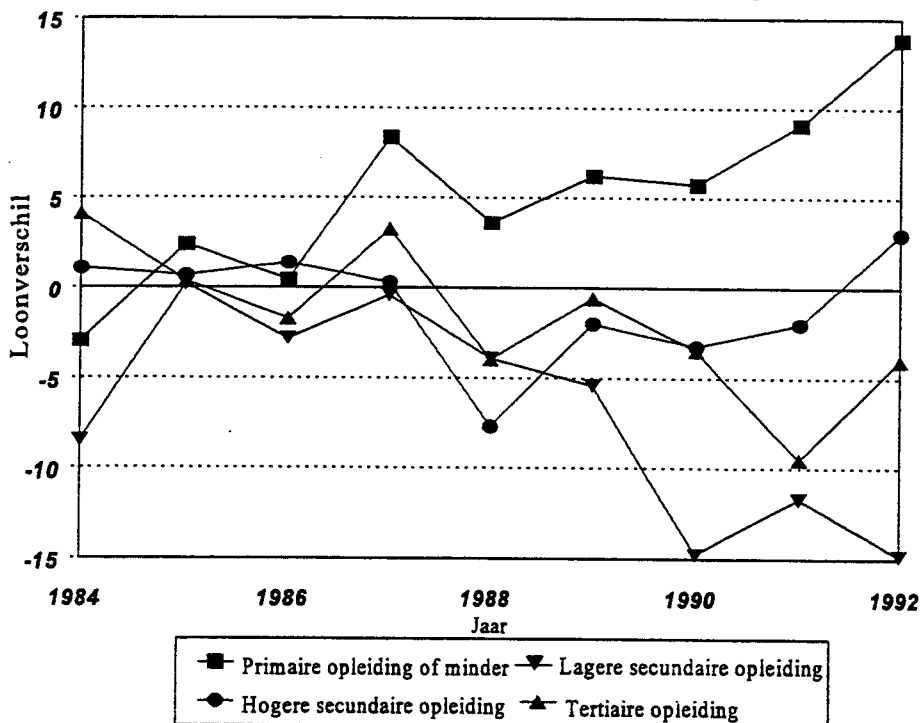
Figuur 7d: Opleidingsspecifieke procentuele loonverschillen tussen de subsectoren 'Onderwijs' en 'Bank- en verzekeringswezen e.d.', voor vrouwen, waarbij de overige persoonlijke kenmerken constant zijn gehouden (Basis: Bank- en verzek.wezen)

Figuur 7e: Opleidingsspecifieke procentuele loonverschillen tussen de subsectoren 'Zorg' en 'Overige private marktactiviteiten', voor mannen, waarbij de overige persoonlijke kenmerken constant zijn gehouden (Basis: Overige priv. marktactivit.)

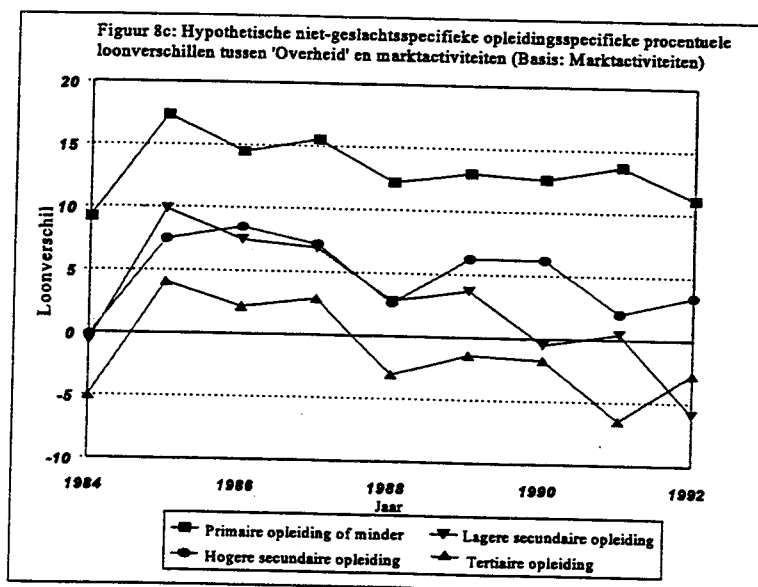
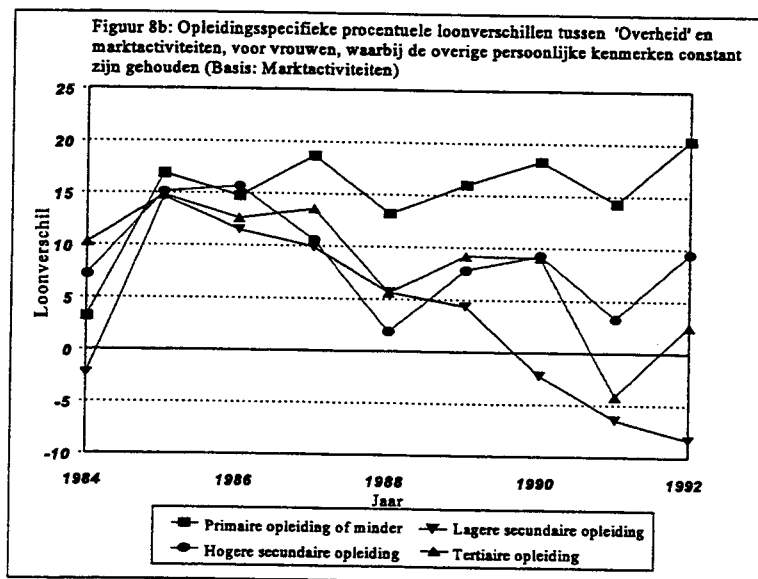
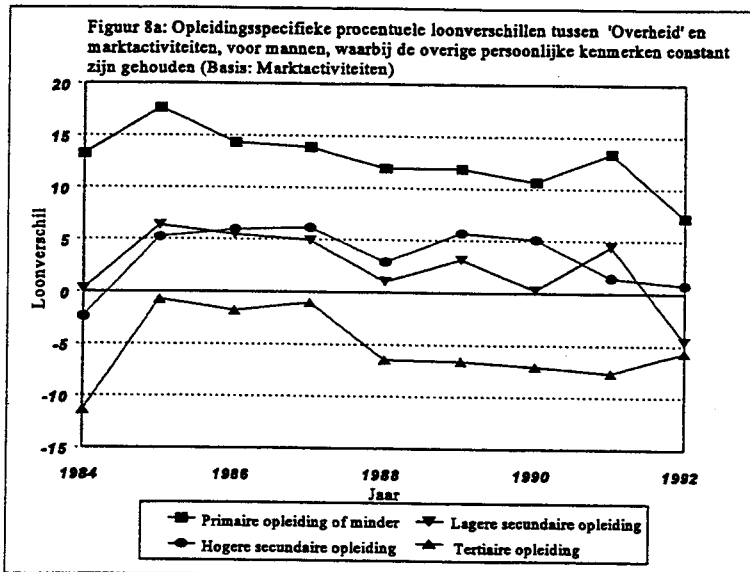

Figuur 7f: Opleidingsspecifieke procentuele loonverschillen tussen de subsectoren 'Zorg' en 'Overige private marktactiviteiten', voor vrouwen, waarbij de overige persoonlijke kenmerken constant zijn gehouden (Basis: Overige priv. marktactivit.)

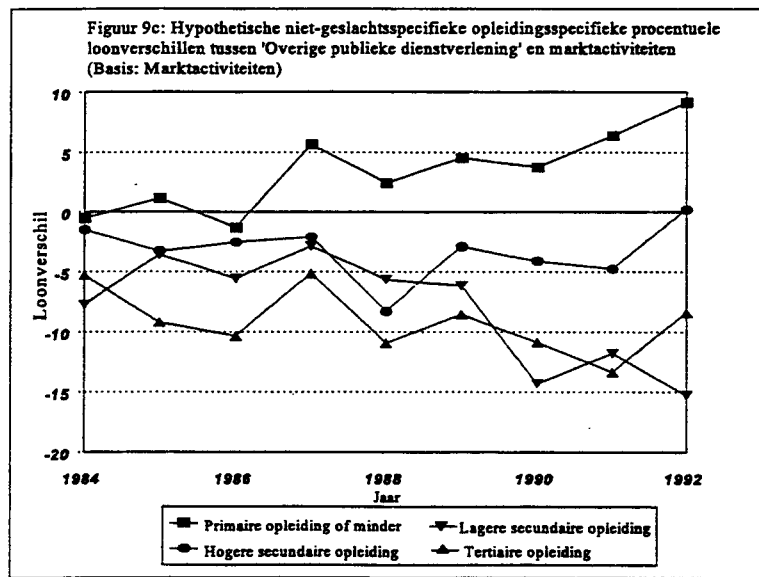
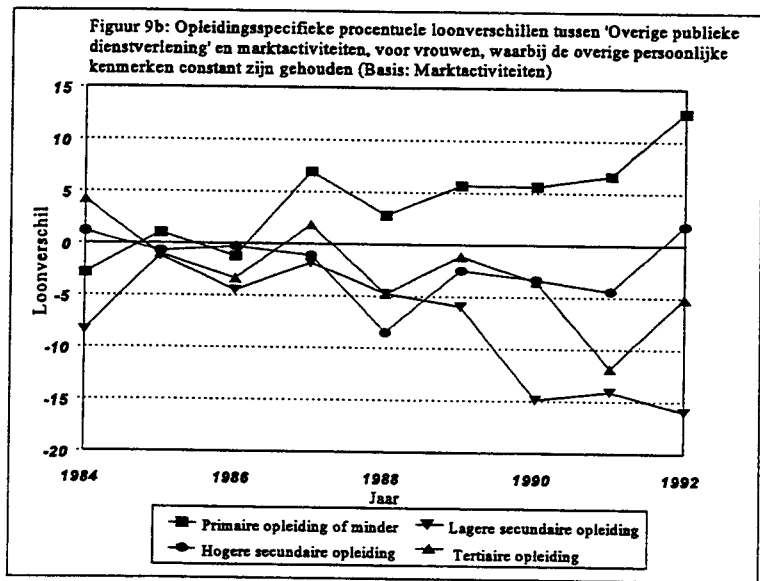
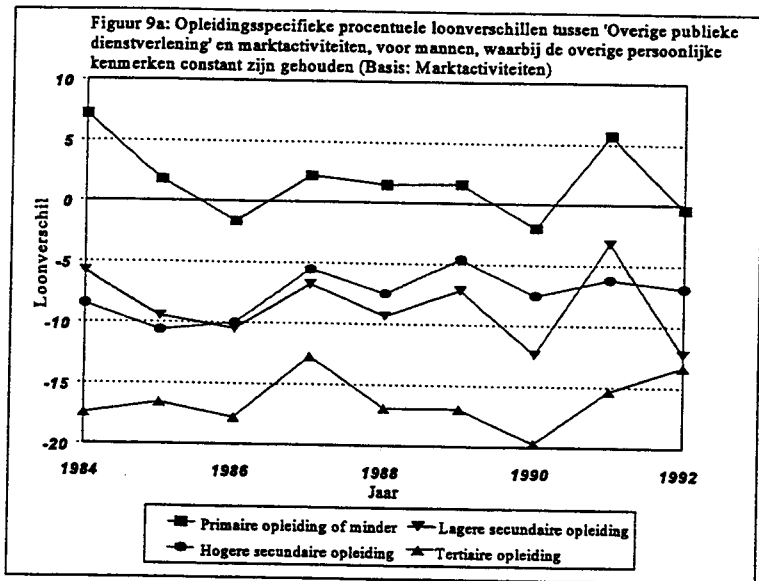
Tabel 5: Geslachtsspecifieke procentuele loonverschillen tussen de subsector 'Overheid' en de marktsector, voor verschillende opleidingsniveaus, waarbij de overige kenmerken constant zijn gehouden (Basis: marktsector; standaardfouten staan in kleinere cijfers onder de schattingen)

NEDERLAND									
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
A. Mannen									
Primaire opleiding of minder	13.26 6.94	17.67 7.94	14.36 5.94	13.92 4.76	11.90 3.57	11.90 3.94	10.69 5.16	13.42 5.29	7.28 5.27
Lagere secundaire opleiding	0.27 4.58	6.39 4.93	5.52 4.06	4.98 3.94	1.07 4.02	3.19 3.96	0.30 4.81	4.50 4.87	-4.58 4.97
Hogere secundaire opleiding	-2.38 2.71	5.26 2.79	6.01 2.46	6.19 2.28	2.91 2.41	5.72 2.28	5.13 3.07	1.50 2.92	0.78 2.89
Tertiaire opleiding	-11.38 3.12	-0.71 3.06	-1.79 2.61	-1.00 2.50	-6.50 2.69	-6.61 2.54	-7.07 3.40	-7.67 3.22	-5.68 3.14
B. Vrouwen									
Primaire opleiding of minder	3.21 5.87	16.90 6.19	14.78 4.98	18.67 4.61	13.20 3.98	16.03 4.31	18.29 5.57	14.34 5.67	20.38 5.31
Lagere secundaire opleiding	-2.30 4.28	14.67 4.55	11.52 3.59	9.91 3.47	5.67 3.48	4.39 3.35	-2.22 4.46	-6.40 4.26	-8.29 4.28
Hogere secundaire opleiding	7.22 3.55	15.14 3.60	15.71 3.05	10.61 2.81	1.90 2.84	7.81 2.72	9.29 3.52	3.27 3.31	9.50 3.22
Tertiaire opleiding	10.28 5.75	14.84 5.46	12.62 4.48	13.57 4.01	5.61 4.36	9.20 3.94	9.09 4.86	-4.20 4.60	2.54 4.30
C. Hypothetische niet-geslachtsspecifieke loonverschillen									
Primaire opleiding of minder	9.24 4.90	17.41 5.77	14.53 4.22	15.55 3.58	12.24 2.90	13.03 3.15	12.66 4.15	13.69 4.16	11.15 4.11
Lagere secundaire opleiding	-0.65 3.46	9.88 3.57	7.48 3.07	6.92 2.85	2.83 2.91	3.68 2.78	-0.50 3.69	0.41 3.57	-5.89 3.68
Hogere secundaire opleiding	-0.18 2.33	7.50 2.39	8.48 2.08	7.19 1.93	2.64 2.00	6.22 1.92	6.20 2.55	2.01 2.40	3.38 2.36
Tertiaire opleiding	-5.01 2.86	4.07 2.80	2.17 2.34	2.86 2.20	-3.09 2.37	-1.43 2.22	-1.75 2.89	-6.49 2.72	-2.76 2.62

Tabel 6: Geslachtsspecifieke procentuele loonverschillen tussen de subsector 'Overige publieke dienstverlening' en de marktsector, voor verschillende opleidingsniveaus, waarbij de overige kenmerken constant zijn gehouden (Basis: marktsector; standaardfouten staan in kleinere cijfers onder de schattingen)

NEDERLAND									
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
A. Mannen									
Primaire opleiding of minder	7.20 6.94	1.81 7.99	-1.62 6.00	2.21 4.83	1.51 3.73	1.59 4.12	-1.94 5.41	5.74 5.50	-0.38 5.41
Lagere secundaire opleiding	-5.79 4.65	-9.47 4.99	-10.47 4.21	-6.73 4.07	-9.32 4.15	-7.11 4.12	-12.33 4.97	-3.19 4.94	-12.24 5.06
Hogere secundaire opleiding	-8.44 3.04	-10.60 3.17	-9.98 2.79	-5.52 2.66	-7.48 2.76	-4.59 2.63	-7.50 3.50	-6.19 3.28	-6.87 3.19
Tertiaire opleiding	-17.44 3.49	-16.56 3.38	-17.78 2.89	-12.71 2.75	-16.90 2.90	-16.92 2.77	-19.69 3.67	-15.36 3.53	-13.33 3.43
B. Vrouwen									
Primaire opleiding of minder	-2.85 5.59	1.04 5.91	-1.20 4.72	6.96 4.40	2.81 3.74	5.72 4.14	5.66 5.32	6.66 5.49	12.73 5.07
Lagere secundaire opleiding	-8.36 3.96	-1.19 4.32	-4.47 3.25	-1.80 3.22	-4.73 3.22	-5.92 3.11	-14.85 4.08	-14.09 3.90	-15.94 3.95
Hogere secundaire opleiding	1.16 3.18	-0.71 3.24	-0.28 2.68	-1.10 2.46	-8.50 2.51	-2.50 2.34	-3.34 3.03	-4.41 2.85	1.85 2.76
Tertiaire opleiding	4.22 5.76	-1.02 5.53	-3.36 4.45	1.86 3.97	-4.78 4.37	-1.11 3.97	-3.53 4.85	-11.89 4.60	-5.11 4.28
C. Hypothetische niet-geslachtsspecifieke loonverschillen									
Primaire opleiding of minder	-0.50 4.61	1.17 5.13	-1.28 4.01	5.66 3.50	2.44 2.93	4.56 3.25	3.76 4.27	6.41 4.35	9.19 4.03
Lagere secundaire opleiding	-7.73 3.25	-3.56 3.47	-5.57 2.80	-2.84 2.73	-5.64 2.76	-6.13 2.71	-14.31 3.43	-11.77 3.29	-15.23 3.39
Hogere secundaire opleiding	-1.44 2.54	-3.24 2.62	-2.52 2.22	-2.06 2.06	-8.30 2.15	-2.88 2.01	-4.10 2.61	-4.75 2.45	0.22 2.34
Tertiaire opleiding	-5.24 3.75	-9.19 3.37	-10.35 2.83	-5.14 2.58	-10.91 2.75	-8.54 2.61	-10.84 3.31	-13.35 3.21	-8.40 3.06

geldt dat deze loonverschillen groter zijn voor vrouwen met een primaire opleiding of minder dan voor mannen met een primaire opleiding of minder. In alle behalve de twee laatste jaren (1991 en 1992) verdienen vrouwen met een tertiaire opleiding ook meer in de subsector 'Overheid' dan in de gehele marktsector. Mannen met een tertiaire opleiding verdienen daarentegen in de marktsector significant meer dan in de subsector 'Overheid'.¹⁷ Ten tweede is de subsector 'Overige publieke dienstverlening' vergeleken met de gehele marktsector (zie tabel 6, en de figuren 9a, 9b en 9c). De meeste resultaten van deze vergelijking zijn statistisch niet significant. Wel zien we een opvallend patroon voor mannen met een secundaire of een tertiaire opleiding, die in alle jaren in de marktsector aanzienlijk hogere lonen ontvingen dan in de subsector 'Overige publieke dienstverlening'.

5. Conclusies

In dit rapport zijn de verschillen in de netto uurlonen tussen werknemers in de marktsector en werknemers in de publieke dienstensector in Nederland onderzocht. Voor dit doel zijn de datasets van het Sociaal-Economisch Panel gebruikt. De data hebben betrekking op de periode 1984 tot en met 1992. De voornaamste resultaten kunnen als volgt worden samengevat:

- Van 1985 tot en met 1990 verdienen werknemers in de publieke dienstensector gemiddeld ongeveer 10% meer dan werknemers in de marktsector. Een deel van het loonverschil tussen deze twee sectoren kan worden toegeschreven aan het feit dat werknemers in de marktsector verschillen van werknemers in de publieke dienstensector wat betreft persoonlijke kenmerken zoals leeftijd, opleiding, beroep, etc. Als rekening wordt gehouden met deze verschillen, zijn de loonverschillen in het algemeen kleiner. Een opvallend resultaat in de vergelijkingen binnen de publieke dienstensector is dat de loonverschillen tussen de subsector 'Onderwijs' en de gehele publieke dienstensector aanzienlijk kleiner zijn als rekening wordt gehouden met verschillen in de samenstelling van de groepen werknemers.
- De verschillen tussen de lonen in de marktsector en in de publieke dienstensector zijn niet significant voor mannen met een primaire opleiding of minder, een lagere secundaire opleiding, of een hogere secundaire opleiding. Mannen met een tertiaire opleiding verdienen echter in de marktsector significant meer dan in de publieke dienstensector. Voor vrouwelijke werknemers zijn de procentuele loonverschillen voor de meeste opleidingsniveaus niet significant. Wel valt op dat vrouwen met een primaire opleiding of minder, van 1987 tot en met 1992 in de publieke dienstensector bijna 10% meer verdienen dan in de marktsector. Vrouwen met een lagere secundaire opleiding daarentegen, verdienen in 1990, 1991 en 1992 in de marktsector meer dan in de publieke dienstensector.
- Tussen 1985 en 1989 verdienen werknemers in de subsectoren 'Defensie' en 'Politie' meer dan andere werknemers in de publieke dienstensector (waarbij alle andere kenmerken constant zijn gehouden). Werknemers in de subsector 'Overige publieke dienstverlening' verdienen daarentegen in het algemeen minder dan andere werknemers in de publieke dienstensector.
- Uit de vergelijking tussen de subsector 'Overheid' en de gehele marktsector, blijkt dat zowel mannen als vrouwen met een primaire opleiding of minder in vrijwel alle jaren in de subsector 'Overheid' meer verdienen dan in de marktsector. Dit patroon geldt eveneens voor vrouwen met een tertiaire opleiding (behalve in 1991 en 1992), terwijl voor mannen met een tertiaire opleiding in de meeste jaren een tegengesteld patroon wordt gevonden.

17

Als rekening wordt gehouden met de nauwkeurigheid van de schattingen van de loonverschillen, gelden deze resultaten alleen voor de jaren 1984, 1988, 1989, 1990 en 1991.

Referenties

Alessie, R., K. De Vos en A. Zaidi (1996), *Terms of employment in public service in European perspective*, rapport voor het Ministerie van Binnenlandse Zaken, Economisch Instituut Tilburg, Tilburg.

Eurostat (1990 & 1993), *Eurostatistics*, Bureau voor officiële publicaties van de Europese Gemeenschap, Luxemburg.

Appendix A

1. Onderscheid tussen (sub)sectoren

Voor de analyse van de loonverschillen voor de periode 1984-1990, is de definitie van (sub)sectoren in Nederland gebaseerd op de variabele die de pensioenrechten van werknemers registreert, en op de SBI-variabele (SBI=Standaard Bedrijfsindeling). Met behulp van deze laatste variabele wordt de bedrijfscode voor iedere werknemer geregistreerd. In tabel A2 wordt precies aangegeven hoe de relevante subsectoren uit deze twee variabelen zijn afgeleid. Omdat de variabele die de pensioenrechten van werknemers registreert niet in de SEP-golven van 1991 en 1992 is opgenomen, konden de subsectoren voor de jaren 1991 en 1992 niet precies volgens hetzelfde systeem worden gedefinieerd. Door echter gebruik te maken van een alternatieve variabele (NWK53 in 1991 en OWK53 in 1992), die registreert of de respondent in de overheidssector of in een andere sector werkt, en door gebruik te maken van het panelkarakter van het SEP, kan een definitie van (sub)sectoren worden verkregen die in grote lijnen vergelijkbaar is voor de jaren 1990, 1991 en 1992.

Het feit dat het SEP een panel is, is van groot belang voor het construeren van een definitie van subsectoren die vergelijkbaar is voor de jaren 1991 en 1992, en de jaren daarvoor. Voor 1991 wordt de definitie van sectoren verkregen door informatie over hoe lang men in de huidige baan werkt (zoals geregistreerd in de 1991-golf) te combineren met de definitie van de sector zoals die voor 1990 was vastgesteld. Als een respondent ook in de 1990-golf aanwezig is, en in de betreffende periode niet van baan is veranderd, wordt de respondent voor 1991 in dezelfde (sub)sector geplaatst als voor 1990. Voor ongeveer 78% van de totale steekproef van 1991 kunnen we op deze manier de informatie uit de 1990-golf gebruiken. Voor de overige werknemers is de definitie van de (sub)sectoren gebaseerd op de variabele NWK53. Tabel A2 bevat eveneens een beschrijving van de manier waarop de subsectoren zijn afgeleid van de variabele NWK53. Voor 1992 worden de subsectoren gedefinieerd volgens een procedure die consistent is met die voor de definities van 1991. Er ontstaat echter toch een aantal verschillen, die voornamelijk het gevolg zijn van een wijziging van de SBI-codes. Hieronder wordt een beschrijving van deze verschillen gegeven.

Vanaf 1992 kan op basis van de SBI-variabele geen onderscheid meer gemaakt worden tussen werknemers in de sector 'Politie' en werknemers in de sector 'Algemeen bestuur'. Deze wijziging in de SBI-variabele vormt geen probleem voor werknemers die zowel in de 1991- als in de 1992-golf aanwezig waren en die hun baan al hadden vóór de tweede maand van 1991. Door dezelfde procedure toe te passen als voor 1991, worden deze werknemers in 1992 in dezelfde sector ingedeeld als in 1991, waardoor het onderscheid tussen werknemers in de subsectoren 'Algemeen bestuur' en 'Politie' gehandhaafd kan worden. Voor nieuwe deelnemers in de 1992-golf en voor degenen die na de eerste maand van 1991 van baan zijn veranderd, moesten de beroepscode worden gebruikt om werknemers in de subsector 'Politie' te kunnen onderscheiden van werknemers in de subsector 'Algemeen bestuur'. Alle werknemers in de SBI-categorie 901 met de beroepscode 582 (i.e. *Politiepersoneel*) zijn in de subsector 'Politie' geplaatst. Een van de gevolgen van deze procedure is dat werknemers die niet onder politiepersoneel vallen maar bijvoorbeeld een administratief beroep uitoefenen binnen de subsector 'Politie', in de subsector 'Algemeen bestuur' worden ondergebracht. Daardoor zal ook het aandeel sectorspecifiek politiepersoneel binnen de subsector 'Politie' groter worden.

Een ander verschil tussen de definities van de (sub)sectoren in 1991 en 1992 wordt veroorzaakt door het feit dat in 1992 de (sub)sectordefinitie voor een relatief groter aantal werknemers moest worden afgeleid van de variabele OWK53 (waarmee werknemers in de overheidssector worden onderscheiden van werknemers in andere sectoren). In 1992 bestaat de groep respondenten die ofwel niet in de golf van het voorafgaande jaar aanwezig waren ofwel van baan veranderd zijn in het voorafgaande jaar, uit 1011

personen (28% van de totale steekproef), en in 1991 bestaat deze groep uit 746 personen (22% van de totale steekproef). Hierbij moet worden opgemerkt dat we door uit te gaan van de variabele WK53, waarschijnlijk relatief minder waarnemingen in de subsectoren 'Onderwijs' en 'Sociaal-culturele en overige publieke diensten' zullen aantreffen, en relatief meer waarnemingen in de subsector 'Zorg'.

De subsector 'Onderwijs' is voor de jaren 1984-1990 gedefinieerd als diegenen van de groep respondenten met SBI-codes 92 en 975 die pensioenrechten hadden bij het ABP, AMP, SWP, of PPV. Voor 1991 en 1992 wordt de subsector 'Onderwijs' gedefinieerd door van dezelfde SBI-codes de werknemers te nemen die volgens de variabele WK53 in de overheidssector werken. Dit leidt tot een kleinere omvang van de subsector 'Onderwijs'. Kennelijk vinden veel respondenten met pensioenrechten bij het ABP, AMP, SWP, of PPV niet dat ze in de overheidssector werken. Op dezelfde manier kan de kleinere omvang van de subsector 'Sociaal-culturele en overige publieke diensten' worden verklaard. De omvang van de subsector 'Zorg' is relatief groot, hetgeen verklaard kan worden uit het feit dat alle nieuwe respondenten in 1991 en 1992 die in de gezondheidszorg of in de welzijnssector werken in de subsector 'Zorg' worden geplaatst, terwijl deze werknemers in 1990 en de jaren daarvoor in de subsector 'Overige private marktactiviteiten' werden geplaatst als hun pensioenrechten waren ondergebracht bij pensioenfondsen anders dan het ABP, AMP, SWP, PPV of PGGM.

In tabel A3 worden de aantallen werknemers in de diverse subsectoren gepresenteerd zowel voor 1991 en 1992, als voor de eerdere jaren. Uit de tabel blijkt dat de subsector 'Algemeen bestuur' in 1992 iets groter is dan in 1991. Dit kan voor een deel worden toegeschreven aan de problematiek rondom het onderscheid tussen de subsectoren 'Politie' en 'Algemeen bestuur' (zoals hierboven is uitgelegd). Zoals verwacht is de relatieve omvang van de subsector 'Onderwijs' in 1992 kleiner dan in 1991. Bij de subsectoren 'Sociaal-culturele en overige publieke diensten' en 'Zorg' zien we een kleine verandering in de relatieve omvang.

Uit tabel A3 kan eveneens worden afgeleid dat het aandeel van de publieke dienstensector in het SEP tussen 1985 en 1986 met ongeveer 2% is afgenomen (van 32,4% tot 30,1%). Met name het aandeel van werknemers in de subsectoren 'Algemeen bestuur' en 'Onderwijs' in het totale aantal werknemers is in die periode afgenomen. Na 1986 bleef het aandeel van de publieke dienstensector in het SEP redelijk constant. Verder kan uit tabel A3 worden afgelezen dat het aantal werknemers in de subsector 'Overige publieke bedrijven' van 1984 tot en met 1990 aanzienlijk is afgenomen. In deze zelfde periode is echter het aandeel van de subsectoren 'Bank- en verzekeringswezen e.d.' en 'Overige private marktactiviteiten' toegenomen. Ten slotte is het van groot belang op te merken dat uit tabel A3 blijkt dat het aantal waarnemingen in sommige subsectoren ('Defensie', 'Politie', 'Sociaal-culturele en overige publieke diensten', 'Openbaar vervoer', 'Openbare nutsbedrijven') nogal klein is.

2. Onderscheid tussen beroepsgroepen

Met uitzondering van de beroepsgroep 'Militair personeel' zijn de definities van de beroepsgroepen voor 1991 en 1992 gebaseerd op precies dezelfde beroepscode als in Alessie et al. (1996). Voor militair personeel is er een probleem omdat de beroepsvariabele¹⁸ voor deze groep in ieder jaar op een andere manier is gecodeerd. Nader onderzoek wijst uit dat de beroepsvariabele voor militair personeel in het SEP in 1989 de waarde 0 aanneemt (*Vakspecialisten EA*), in 1990 de waarde 660 (die in de PGE-codering niet duidelijk is gedefinieerd) aanneemt, en in 1991 en 1992 een 'missing value' is. Een bijkomend probleem is dat voor 1990 (c.q. 1991, 1992) met behulp van de waarde 660 (c.q. missing value) behalve militairen ook andere werknemers worden gecodeerd. Om dit probleem op te lossen

18 Deze variabele is gecodeerd volgens PGE '85, in drie digits.

hebben we voor deze jaren voor de definitie van militair personeel ook gebruik gemaakt van de sectorvariabele (zoals gedefinieerd in tabel A2), en van het panelkarakter van het SEP.

Merk op dat voor sommige beroepsgroepen de gemiddelde lonen apart zijn berekend voor de marktsector en voor de publieke dienstensector. In dit verband moet rekening gehouden worden met mogelijke verschillen tussen de definitie van de twee sectoren voor 1991 en 1992, en de definitie voor de jaren daarvoor.

De gemiddelde lonen zijn met behulp van de geschatte loonvergelijking voorspeld voor personen die in de marktsector werken, en voor personen die in de twee brede subsectoren van de publieke dienstensector werken (i.e. de subsector 'Overheid' en de subsector 'Overige publieke dienstverlening'). Deze resultaten worden gepresenteerd voor drie jaren (1985, 1989 en 1992), en verder onderverdeeld op basis van de beroepsgroepen. De tabellen A4 tot en met A7 geven deze cijfers in lopende prijzen, en de tabellen A8 tot en met A11 geven deze cijfers in (constante) prijzen van 1984.

Tabel A1: Gemiddeld netto uurloon, onderverdeeld in subsectoren (in lopende prijzen)
(standaardfouten staan in kleinere cijfers onder de gemiddelden)

NEDERLAND

Sector/jaar	1984	1985	1986	1987	1988	1989a	1989b	1990	1991	1992
0. Totaal	13.07 0.12	13.68 0.12	14.01 0.10	14.25 0.10	14.50 0.11	14.89 0.11	15.07 0.12	16.29 0.12	17.36 0.13	17.99 0.13
1. Publieke dienstverlening	13.57 0.18	14.50 0.19	14.79 0.18	15.14 0.16	15.07 0.16	15.76 0.17	16.27 0.18	17.28 0.23	17.76 0.22	18.48 0.23
10. Overheid	15.01 0.24	16.27 0.26	16.93 0.26	16.98 0.22	16.95 0.21	17.62 0.25	18.05 0.25	19.69 0.32	19.97 0.33	20.58 0.31
101. Algemeen bestuur	13.48 0.28	14.94 0.34	16.08 0.33	16.65 0.35	16.88 0.33	17.15 0.31	17.87 0.34	18.19 0.40	18.73 0.46	19.60 0.45
102. Defensie	14.11 0.50	14.74 0.56	15.25 0.55	15.46 0.45	15.00 0.63	15.58 0.55	15.92 0.59	18.89 0.98	19.49 0.95	18.75 0.76
103. Politie	12.64 0.37	14.14 0.44	15.07 0.60	15.46 0.42	15.42 0.45	16.68 0.55	17.75 0.57	18.03 0.81	19.03 0.84	18.23 0.78
104. Onderwijs	16.45 0.41	17.69 0.42	18.09 0.44	17.76 0.35	17.59 0.33	18.44 0.43	18.59 0.42	21.17 0.53	21.14 0.54	22.05 0.51
11. Overige publieke dienstverlening	12.12 0.24	12.63 0.24	12.85 0.22	13.37 0.22	13.28 0.21	13.94 0.20	14.48 0.23	15.14 0.30	15.79 0.28	16.70 0.32
111. Zorg	12.00 0.25	12.52 0.25	12.75 0.23	13.16 0.22	13.11 0.21	13.76 0.21	14.35 0.24	14.75 0.29	15.76 0.29	16.57 0.33
112. Soc-cult. en ov. publ. diensten	13.37 0.68	13.72 0.66	14.52 0.84	16.26 1.07	15.80 0.91	15.66 0.77	15.79 0.79	19.13 1.58	16.19 0.86	18.45 0.90
2. Marktactiviteiten	12.83 0.16	13.29 0.16	13.68 0.12	13.86 0.13	14.25 0.15	14.50 0.14	14.52 0.15	15.85 0.14	17.17 0.16	17.76 0.16
20. Publieke marktsector	12.57 0.31	13.57 0.22	14.46 0.30	14.40 0.26	15.08 0.30	15.05 0.26	15.89 0.31	15.60 0.37	17.13 0.37	17.24 0.37
201. Post en telecommunicatie	12.66 0.51	13.55 0.30	14.60 0.45	14.43 0.33	14.97 0.41	14.60 0.28	15.59 0.40	14.97 0.52	16.25 0.44	17.10 0.49
202. Openbaar vervoer	12.44 0.37	13.53 0.41	13.81 0.39	13.98 0.56	14.80 0.56	15.36 0.65	16.05 0.65	15.67 0.63	16.95 0.61	16.62 0.62
203. Openbare nutsbedrijven	12.52 0.52	13.68 0.52	15.03 0.78	14.79 0.57	15.65 0.70	15.85 0.65	16.47 0.74	16.95 0.77	19.71 0.96	18.23 0.98
21. Overige publieke bedrijven	12.41 0.30	13.78 0.34	14.14 0.31	14.91 0.41	14.65 0.43	15.04 0.47	15.02 0.45	16.77 0.58	17.90 0.60	18.07 0.60
22. Private marktactiviteiten	12.90 0.19	13.22 0.18	13.59 0.14	13.75 0.14	14.17 0.17	14.44 0.15	14.39 0.17	15.83 0.16	17.15 0.17	17.78 0.17
221. Bank- en verzekeringswezen	14.72 0.48	14.86 0.44	15.37 0.35	16.07 0.39	16.34 0.50	16.40 0.38	15.87 0.33	17.72 0.40	19.53 0.45	19.78 0.37
222. Overige private marktactivit.	12.59 0.20	12.94 0.20	13.29 0.15	13.35 0.15	13.75 0.17	14.06 0.17	14.11 0.19	15.42 0.17	16.63 0.18	17.29 0.19

Opmerking: De kolom '1989a' verwijst naar de SEP-data van de oktober 1989 golf, en de kolom '1989b' verwijst naar de data van de mei 1990 golf.

Tabel A2: Indeling van subsectoren gebaseerd op de pensioenvariabele (WK33), de sectorvariabele (WK53), en de SBI-variabele

Sector/subsector	Basis: WK33 * en SBI (Jaar: 1989)	Basis: NWK53** en SBI (Jaar: 1991)
1. Publieke dienstverlening		
10. Overheid		
101. Algemeen bestuur	lwk33=1 & SBI =90 exclusief 904,906	nwk53=1 & SBI = 90 exclusief 904,906
102. Defensie	lwk33=1 & SBI =906	nwk53=1 & SBI = 906
103. Politie	lwk33=1 & SBI =904	nwk53=1 & SBI = 904
104. Onderwijs	lwk33=1 & SBI = 92,975	nwk53=1 & SBI = 92,975
11. Overige publieke dienstverlening		
111. Zorg - sociale zekerheid - gezondheid, welzijn	SBI = 90 & lwk33≠1 SBI = 93,94 & lwk33≠ 3	SBI = 90 & nwk53≠1 SBI = 93 & 94
112. Sociaal-culturele en overige publieke diensten - Sociaal-culturele diensten - overige publieke diensten	SBI = 95 (incl. 955) & lwk33=1,2 SBI = 92,975 & lwk33=2 SBI = 91,96,97,98 (excl.975) & lwk33=1,2	SBI = 95 (incl. 955) & nwk53=1 SBI = 91,96,97,98 (excl.975) & nwk53=1
2. Marktactiviteiten		
20. Publieke marktsector		
201. Post and telecommunicatie	SBI = 770	SBI = 770
202. Openbaar vervoer	SBI = 710,721	SBI = 710,721
203. Openbare nutsbedrijven	SBI = 4	SBI = 4
21. Overige publieke bedrijven	SBI = 0-8 (overig) & lwk33 = 1	SBI = 0-8 (overig) & nwk53=1
22. Private marktactiviteiten		
221. Bank- en verzekeringswezen e.d.	SBI = 8 & lwk33 ≠ 1	SBI = 8 & nwk53 ≠ 1
222. Overige private marktactiviteiten	Overig	Overig

* LWK33: Pensioenrechten in huidige baan

- 1 = ABP AMP PPV SPW
- 2 = Ja, PGGM
- 3 = Ja, ander
- 4 = Geen pensioenrechten
- 5 = Vrij beroep
- 8 = Antwoord geweigerd
- 9 = Weet niet

** NWK53: Werkt u voor de overheid

- 1 = Ja
- 2 = Nee
- 8 = Antwoord geweigerd
- 9 = Weet niet

Tabel A3: Aantal waarnemingen van werknemers in de (subsectoren van de) publieke dienstensector en de marktsector
(in absolute getallen en in percentages)

NEDERLAND									
Sector/jaar	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
In absolute getallen									
0. Totaal	2860	2960	3913	4011	4274	4098	3644	3380	3685
1. Publieke dienstverlening	933	960	1179	1210	1334	1263	1127	1083	1213
10. Overheid	468	493	559	595	650	624	532	510	556
101. Algemeen bestuur	148	156	179	189	229	223	198	196	225
102. Defensie	44	50	62	61	53	51	40	36	45
1021. Sectorspecifiek militair						34	29	23	26
103. Politie	35	34	38	50	54	45	34	31	31
1031. Sectorspecifiek politie						34	25	22	27
104. Onderwijs	241	253	280	295	314	305	260	247	255
11. Overige publieke dienstverlening	465	467	620	615	684	639	595	573	657
111. Zorg	423	426	582	573	642	581	542	527	613
112. Soc-cult. en ov. publ. diensten	42	41	38	42	42	58	53	46	44
2. Marktactiviteiten	1927	2000	2734	2801	2940	2835	2517	2297	2472
20. Publieke marktsector	138	147	165	175	177	179	156	151	162
201. Post en telecommunicatie	75	81	83	87	88	97	83	88	92
202. Openbaar vervoer	41	39	48	46	49	44	36	31	35
203. Openbare nutsbedrijven	22	27	34	42	40	38	37	32	35
21. Overige publieke bedrijven	187	149	183	160	158	113	100	88	85
211. Overige publieke bedrijven	187	149	183	160	158	113	100	88	85
22. Private marktactiviteiten	1602	1704	2386	2466	2605	2543	2261	2058	2225
221. Bank- en verzekeringswezen	235	255	345	364	419	411	401	368	440
222. Overige private marktactivit.	1367	1449	2041	2102	2186	2132	1860	1690	1785
In percentages									
0. Totaal	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1. Publieke dienstverlening	32.6	32.4	30.1	30.2	31.2	30.8	30.9	32.0	32.9
10. Overheid	50.2	51.4	47.4	49.2	48.7	49.4	47.2	47.1	45.8
101. Algemeen bestuur	31.6	31.6	32.0	31.8	35.2	35.7	37.2	38.4	40.5
102. Defensie	9.4	10.1	11.1	10.3	8.2	8.2	7.5	7.1	8.1
1021. Sectorspecifiek militair						5.4	5.5	4.5	4.7
103. Politie	7.5	6.9	6.8	8.4	8.3	7.2	6.4	6.1	5.6
1031. Sectorspecifiek politie						5.4	4.7	4.3	4.9
104. Onderwijs	51.5	51.3	50.1	49.6	48.3	48.9	48.9	48.4	45.9
11. Overige publieke dienstverlening	49.8	48.6	52.6	50.8	51.3	50.6	52.8	52.9	54.2
111. Zorg	91.0	91.2	93.9	93.2	93.9	90.9	91.1	92.0	93.3
112. Soc-cult. en ov. publ. diensten	9.0	8.8	6.1	6.8	6.1	9.1	8.9	8.0	6.7
2. Marktactiviteiten	67.4	67.6	69.9	69.8	68.8	69.2	69.1	68.0	67.1
20. Publieke marktsector	7.2	7.4	6.0	6.2	6.0	6.3	6.2	6.6	6.6
201. Post en telecommunicatie	54.3	55.1	50.3	49.7	49.7	54.2	53.2	58.3	56.8
202. Openbaar vervoer	29.7	26.5	29.1	26.3	27.7	24.6	23.1	20.5	21.6
203. Openbare nutsbedrijven	15.9	18.4	20.6	24.0	22.6	21.2	23.7	21.2	21.6
21. Overige publieke bedrijven	9.7	7.5	6.7	5.7	5.4	4.0	4.0	3.8	3.4
211. Overige publieke bedrijven	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
22. Private marktactiviteiten	83.1	85.2	87.3	88.0	88.6	89.7	89.8	89.6	90.0
221. Bank- en verzekeringswezen	14.7	15.0	14.5	14.8	16.1	16.2	17.7	17.9	19.8
222. Overige private marktactivit.	85.3	85.0	85.5	85.2	83.9	83.8	82.3	82.1	80.2

Tabel A4: Op regressie gebaseerde lonen voor personen met administratieve beroepen, die de huishouding delen met een partner, gedifferentieerd naar geslacht, opleidingsniveau, en leeftijd (uitgedrukt in lopende prijzen)

GESL	OPL	LFT	Marktsector			Overheid			Overige publ. dienstv		
			1985	1989	1992	1985	1989	1992	1985	1989	1992
M	1	30	13.14	14.73	17.14	15.68	16.59	18.43	13.38	14.97	17.07
			0.49	0.39	0.60	1.29	0.68	1.01	1.11	0.64	0.97
		40	13.64	16.19	19.83	16.28	18.24	21.33	13.89	16.45	19.76
			0.43	0.38	0.62	1.27	0.68	1.05	1.10	0.65	1.02
		50	12.54	15.51	19.29	14.97	17.47	20.74	12.77	15.76	19.21
			0.46	0.42	0.71	1.20	0.73	1.15	1.04	0.70	1.10
V	1	30	12.92	12.32	13.41	15.30	14.47	16.44	13.05	13.05	15.23
			0.70	0.43	0.57	1.05	0.64	0.91	0.87	0.57	0.82
		40	13.07	13.44	14.31	15.48	15.78	17.54	13.21	14.23	16.25
			0.60	0.44	0.57	0.90	0.63	0.91	0.74	0.55	0.81
		50	11.62	12.77	13.42	13.76	14.99	16.45	11.74	13.52	15.24
			0.63	0.52	0.66	0.89	0.72	1.00	0.74	0.63	0.90
M	2	30	13.26	14.58	17.33	14.13	15.05	16.55	12.06	13.58	15.34
			0.36	0.32	0.50	0.72	0.60	0.86	0.62	0.57	0.82
		40	13.90	15.56	19.19	14.82	16.07	18.33	12.65	14.49	16.98
			0.39	0.35	0.54	0.72	0.62	0.87	0.63	0.59	0.84
		50	13.39	14.79	18.85	14.28	15.27	18.00	12.18	13.78	16.68
			0.50	0.43	0.70	0.76	0.65	0.95	0.66	0.62	0.91
V	2	30	12.05	13.35	15.25	13.96	13.95	14.04	11.91	12.58	13.00
			0.40	0.34	0.51	0.66	0.49	0.65	0.55	0.42	0.57
		40	12.29	13.52	15.36	14.23	14.13	14.14	12.14	12.74	13.10
			0.42	0.34	0.46	0.66	0.47	0.59	0.54	0.40	0.51
		50	11.20	12.29	15.19	12.97	12.84	13.98	11.06	11.58	12.95
			0.52	0.43	0.62	0.69	0.52	0.67	0.57	0.45	0.59
M	3	30	13.88	14.79	17.82	14.63	15.66	17.96	12.49	14.13	16.63
			0.29	0.24	0.38	0.42	0.38	0.55	0.42	0.40	0.57
		40	15.53	17.33	20.08	16.37	18.35	20.24	13.97	16.56	18.75
			0.32	0.28	0.40	0.46	0.42	0.59	0.46	0.45	0.62
		50	15.32	17.48	19.47	16.15	18.51	19.62	13.78	16.69	18.17
			0.39	0.34	0.48	0.52	0.48	0.63	0.50	0.49	0.65
V	3	30	12.57	13.72	14.98	14.63	14.83	16.47	12.48	13.38	15.26
			0.38	0.29	0.37	0.51	0.39	0.51	0.39	0.31	0.41
		40	13.45	14.62	16.68	15.65	15.81	18.35	13.35	14.26	17.00
			0.45	0.34	0.43	0.58	0.43	0.56	0.46	0.35	0.46
		50	12.23	13.79	15.21	14.23	14.91	16.73	12.14	13.45	15.50
			0.52	0.43	0.55	0.65	0.50	0.65	0.54	0.42	0.56
M	4	30	16.25	17.49	20.63	16.13	16.37	19.49	13.77	14.77	18.06
			0.51	0.42	0.60	0.51	0.45	0.69	0.49	0.44	0.70
		40	19.75	22.04	25.66	19.61	20.63	24.24	16.74	18.61	22.46
			0.61	0.55	0.75	0.57	0.48	0.67	0.57	0.49	0.73
		50	20.92	25.50	28.31	20.77	23.87	26.75	17.73	21.53	24.78
			0.78	0.78	1.05	0.76	0.70	0.90	0.72	0.69	0.94
V	4	30	13.44	13.97	17.62	15.59	15.31	18.07	13.30	13.81	16.74
			0.71	0.50	0.65	0.62	0.48	0.67	0.54	0.44	0.62
		40	15.13	15.53	19.37	17.55	17.03	19.86	14.97	15.36	18.40
			0.85	0.63	0.81	0.74	0.50	0.66	0.65	0.47	0.63
		50	14.70	16.62	20.79	17.05	18.22	21.32	14.55	16.44	19.75
			1.06	0.80	1.16	1.01	0.76	0.97	0.89	0.70	0.93

OPL 1: primaire opleiding of minder
 2: lagere secundaire opleiding
 3: hogere secundaire opleiding
 4: tertiaire opleiding

Tabel A5: Op regressie gebaseerde lonen voor professionals, die de huishouding delen met een partner, gedifferentieerd naar geslacht, opleidingsniveau, en leeftijd (uitgedrukt in lopende prijzen)

GESL	OPL	LFT	Marktsector			Overheid			Overige publ. dienstv.		
			1985	1989	1992	1985	1989	1992	1985	1989	1992
M	1	30	14.00	15.80	18.32	16.70	17.80	19.70	14.25	16.05	18.25
			0.54	0.42	0.63	1.38	0.71	1.07	1.18	0.66	1.01
		40	14.53	17.37	21.21	17.33	19.56	22.81	14.79	17.65	21.13
V	1	30	13.76	13.22	14.34	16.29	15.52	17.58	13.90	14.00	16.29
			0.77	0.47	0.61	1.14	0.69	0.98	0.94	0.60	0.87
		40	13.92	14.42	15.30	16.48	16.93	18.76	14.06	15.27	17.38
M	2	30	14.12	15.64	18.53	15.05	16.15	17.70	12.84	14.57	16.40
			0.41	0.35	0.53	0.78	0.66	0.92	0.67	0.61	0.86
		40	14.80	16.69	20.51	15.78	17.24	19.60	13.46	15.55	18.15
V	2	30	12.83	14.32	16.31	14.86	14.97	15.01	12.68	13.50	13.90
			0.48	0.40	0.58	0.74	0.54	0.70	0.61	0.46	0.60
		40	13.08	14.50	16.43	15.15	15.15	15.12	12.93	13.67	14.01
M	3	30	14.78	15.87	19.05	15.58	16.80	19.20	13.29	15.16	17.79
			0.32	0.26	0.39	0.46	0.39	0.57	0.43	0.41	0.58
		40	16.53	18.59	21.47	17.42	19.69	21.64	14.87	17.76	20.05
V	3	30	13.39	14.71	16.01	15.58	15.91	17.61	13.29	14.35	16.31
			0.45	0.34	0.42	0.54	0.41	0.55	0.39	0.31	0.41
		40	14.32	15.68	17.84	16.66	16.96	19.62	14.22	15.29	18.17
M	4	30	17.30	18.76	22.06	17.18	17.56	20.84	14.66	15.84	19.30
			0.50	0.42	0.59	0.48	0.44	0.69	0.45	0.43	0.69
		40	21.03	23.65	27.44	20.88	22.13	25.92	17.82	19.97	24.01
V	4	30	14.31	14.98	18.84	16.60	16.43	19.33	14.17	14.82	17.90
			0.76	0.53	0.69	0.60	0.48	0.68	0.52	0.43	0.61
		40	16.10	16.66	20.71	18.68	18.27	21.24	15.94	16.48	19.67
M	1	30	15.65	17.83	22.23	18.15	19.55	22.80	15.49	17.64	21.12
			1.13	0.86	1.24	1.05	0.79	1.01	0.91	0.72	0.96
		40	13.37	13.70	14.35	14.65	16.08	17.59	12.50	14.50	16.29

OPL 1: primaire opleiding of minder
 2: lagere secundaire opleiding
 3: hogere secundaire opleiding
 4: tertiaire opleiding

Tabel A6: Op regressie gebaseerde lonen voor personen met een management functie, die de huishouding delen met een partner, gedifferentieerd naar geslacht, opleidingsniveau, en leeftijd (uitgedrukt in lopende prijzen)

GESL	OPL	LFT	Marktsector			Overheid			Overige publ. dienstv			
			1985	1989	1992	1985	1989	1992	1985	1989	1992	
M	1	30	15.35	17.27	20.74	18.32	19.46	22.31	15.63	17.55	20.66	
			0.71	0.55	0.84	1.61	0.87	1.32	1.37	0.80	1.24	
		40	15.93	18.99	24.00	19.01	21.39	25.82	16.22	19.29	23.91	
	V	1	30	14.65	18.18	23.34	17.48	20.48	25.10	14.92	18.48	23.25
				0.67	0.56	0.88	1.59	0.89	1.38	1.36	0.83	1.30
			40	15.09	14.45	16.23	17.87	16.96	19.90	15.25	15.30	18.44
M		2	30	0.94	0.59	0.78	1.35	0.84	1.21	1.11	0.73	1.07
				40	15.27	15.77	17.32	18.08	18.51	21.23	15.43	16.69
			50	13.57	14.98	16.24	16.07	17.58	19.91	13.72	15.86	18.44
	V	2	30	0.85	0.68	0.88	1.15	0.93	1.30	0.95	0.80	1.16
				40	15.48	17.10	20.98	16.51	17.66	20.04	14.09	15.93
			50	16.24	18.25	23.22	17.31	18.84	22.18	14.77	17.00	20.55
M		3	30	0.64	0.54	0.81	0.99	0.83	1.19	0.85	0.77	1.11
				40	15.64	17.35	22.81	16.67	17.91	21.79	14.23	16.16
			50	14.08	15.66	18.46	16.30	16.36	16.99	13.91	14.76	15.74
	V	3	30	0.72	0.60	0.96	1.02	0.85	1.26	0.87	0.79	1.18
				40	14.35	15.85	18.60	16.62	16.57	17.12	14.18	14.94
			50	13.08	14.41	18.38	15.14	15.05	16.92	12.92	13.58	15.67
M		4	30	0.74	0.60	0.88	0.94	0.70	0.92	0.77	0.60	0.80
				40	16.22	17.35	21.57	17.09	18.37	21.73	14.58	16.57
			50	18.14	20.33	24.31	19.11	21.52	24.50	16.31	19.41	22.69
	V	4	30	0.55	0.44	0.62	0.71	0.58	0.84	0.64	0.56	0.81
				40	17.89	20.50	23.56	18.86	21.70	23.75	16.09	19.58
			50	14.69	16.08	18.13	17.09	17.39	19.94	14.58	15.69	18.47
M		5	30	0.64	0.53	0.72	0.82	0.69	0.94	0.73	0.66	0.90
				40	15.71	17.14	20.19	18.28	18.54	22.21	15.60	16.72
			50	14.28	16.17	18.41	16.62	17.48	20.25	14.18	15.77	18.76
	V	5	30	0.77	0.62	0.80	0.92	0.70	0.92	0.75	0.58	0.78
				40	18.98	20.51	24.97	18.84	19.20	23.59	16.08	17.32
			50	23.07	25.85	31.06	22.91	24.20	29.34	19.55	21.83	27.18
M		6	30	0.86	0.72	0.99	0.89	0.69	1.00	0.81	0.66	0.99
				40	24.43	29.90	34.26	24.26	27.99	32.37	20.70	25.25
			50	15.70	16.38	21.33	18.21	17.96	21.88	15.54	16.20	20.26
	V	6	30	0.99	0.99	1.31	1.04	0.94	1.24	0.94	0.89	1.21
				40	17.67	18.21	23.44	20.49	19.97	24.04	17.49	18.01
			50	17.17	19.49	25.16	19.91	21.37	25.81	16.99	19.28	23.91
M		7	30	1.32	1.02	1.50	1.29	0.97	1.30	1.11	0.88	1.21
				40	18.98	20.51	24.97	18.84	19.20	23.59	16.08	17.32
			50	23.07	25.85	31.06	22.91	24.20	29.34	19.55	21.83	27.18

OPL 1: primaire opleiding of minder
2: lagere secundaire opleiding
3: hogere secundaire opleiding
4: tertiaire opleiding

Tabel A7: Op regressie gebaseerde lonen voor personen met een dienstverlenende functie, die de huishouding delen met een partner, gedifferentieerd naar geslacht, opleidingsniveau, en leeftijd (uitgedrukt in lopende prijzen)

GESL	OPL	LFT	Marktsector			Overheid			Overige publ. dienstv		
			1985	1989	1992	1985	1989	1992	1985	1989	1992
M	1	30	11.74	13.09	16.15	14.01	14.74	17.37	11.96	13.29	16.09
			0.47	0.37	0.61	1.15	0.60	0.98	0.98	0.56	0.92
		40	12.19	14.38	18.69	14.54	16.20	20.10	12.41	14.61	18.62
			0.43	0.36	0.64	1.13	0.60	1.02	0.97	0.57	0.96
		50	11.21	13.77	18.17	13.37	15.52	19.54	11.41	14.00	18.11
			0.44	0.40	0.71	1.07	0.65	1.10	0.91	0.61	1.04
V	1	30	11.54	10.95	12.64	13.67	12.85	15.50	11.66	11.59	14.35
			0.62	0.39	0.56	0.92	0.57	0.88	0.75	0.50	0.77
		40	11.68	11.94	13.48	13.83	14.02	16.53	11.80	12.64	15.31
			0.53	0.39	0.54	0.78	0.55	0.85	0.62	0.47	0.75
		50	10.38	11.34	12.64	12.30	13.32	15.50	10.49	12.01	14.36
			0.56	0.45	0.61	0.77	0.63	0.92	0.62	0.54	0.81
M	2	30	11.85	12.95	16.33	12.63	13.37	15.60	10.78	12.06	14.45
			0.37	0.31	0.52	0.64	0.54	0.81	0.55	0.50	0.76
		40	12.42	13.82	18.08	13.24	14.27	17.27	11.30	12.87	16.00
			0.39	0.34	0.56	0.65	0.55	0.83	0.55	0.52	0.78
		50	11.97	13.14	17.76	12.75	13.57	16.97	10.88	12.24	15.72
			0.48	0.41	0.71	0.68	0.59	0.90	0.58	0.54	0.85
V	2	30	10.77	11.86	14.37	12.47	12.39	13.23	10.64	11.18	12.25
			0.39	0.32	0.52	0.59	0.43	0.60	0.48	0.36	0.51
		40	10.98	12.01	14.48	12.71	12.55	13.33	10.85	11.32	12.34
			0.38	0.32	0.48	0.56	0.41	0.54	0.44	0.34	0.45
		50	10.00	10.91	14.31	11.58	11.40	13.17	9.89	10.29	12.20
			0.47	0.39	0.61	0.59	0.46	0.62	0.48	0.39	0.53
M	3	30	12.40	13.14	16.79	13.07	13.91	16.92	11.16	12.55	15.68
			0.32	0.26	0.42	0.40	0.35	0.55	0.38	0.35	0.54
		40	13.87	15.40	18.93	14.62	16.30	19.07	12.48	14.71	17.67
			0.35	0.30	0.46	0.44	0.40	0.60	0.41	0.40	0.60
		50	13.69	15.53	18.34	14.43	16.44	18.49	12.31	14.83	17.13
			0.41	0.35	0.52	0.49	0.44	0.64	0.45	0.44	0.62
V	3	30	11.23	12.18	14.11	13.07	13.17	15.52	11.15	11.88	14.38
			0.38	0.29	0.41	0.48	0.36	0.51	0.35	0.28	0.39
		40	12.02	12.99	15.72	13.98	14.04	17.29	11.93	12.67	16.02
			0.44	0.33	0.47	0.54	0.39	0.56	0.41	0.30	0.43
		50	10.93	12.25	14.34	12.71	13.24	15.76	10.85	11.95	14.60
			0.49	0.40	0.56	0.60	0.45	0.63	0.48	0.37	0.53
M	4	30	14.52	15.53	19.44	14.41	14.54	18.37	12.30	13.12	17.01
			0.50	0.41	0.62	0.50	0.43	0.69	0.45	0.40	0.68
		40	17.65	19.58	24.18	17.53	18.33	22.85	14.96	16.53	21.16
			0.60	0.53	0.79	0.56	0.46	0.71	0.52	0.45	0.72
		50	18.69	22.65	26.68	18.56	21.20	25.20	15.84	19.13	23.35
			0.74	0.72	1.06	0.72	0.65	0.92	0.65	0.62	0.91
V	4	30	12.01	12.41	16.61	13.93	13.60	17.03	11.89	12.27	15.78
			0.67	0.47	0.67	0.58	0.45	0.68	0.50	0.40	0.61
		40	13.52	13.80	18.25	15.68	15.13	18.72	13.38	13.64	17.34
			0.79	0.58	0.82	0.69	0.47	0.68	0.59	0.42	0.62
		50	13.13	14.77	19.59	15.23	16.19	20.09	13.00	14.60	18.61
			0.97	0.73	1.14	0.92	0.69	0.96	0.80	0.63	0.90

OPL 1: primaire opleiding of minder
2: lagere secundaire opleiding

3: hogere secundaire opleiding
4: tertiaire opleiding

Tabel A8: Op regressie gebaseerde lonen voor personen met administratieve beroepen, die de huishouding delen met een partner, gedifferentieerd naar geslacht, opleidingsniveau, en leeftijd (uitgedrukt in prijzen van 1984)

GESL	OPL	LFT	Marktsector			Overheid			Overige publ. dienstv		
			1985	1989	1992	1985	1989	1992	1985	1989	1992
M	1	30	12.85	14.16	14.90	15.33	15.95	16.03	13.08	14.39	14.84
			0.48	0.38	0.52	1.26	0.65	0.88	1.09	0.62	0.84
		40	13.34	15.57	17.25	15.91	17.54	18.55	13.58	15.82	17.18
			0.42	0.36	0.54	1.24	0.65	0.91	1.07	0.62	0.88
		50	12.26	14.91	16.77	14.63	16.79	18.04	12.48	15.15	16.71
			0.45	0.41	0.61	1.17	0.70	1.00	1.01	0.67	0.96
V	1	30	12.63	11.85	11.66	14.95	13.91	14.30	12.76	12.55	13.25
			0.69	0.41	0.50	1.03	0.62	0.79	0.85	0.54	0.71
		40	12.78	12.93	12.44	15.13	15.17	15.26	12.91	13.69	14.13
			0.58	0.42	0.50	0.88	0.61	0.79	0.73	0.53	0.71
		50	11.36	12.28	11.67	13.45	14.41	14.30	11.48	13.00	13.25
			0.62	0.50	0.58	0.87	0.69	0.87	0.72	0.60	0.78
M	2	30	12.96	14.02	15.07	13.81	14.48	14.40	11.79	13.06	13.33
			0.35	0.30	0.43	0.70	0.58	0.74	0.61	0.55	0.71
		40	13.59	14.96	16.68	14.49	15.45	15.94	12.36	13.94	14.76
			0.38	0.33	0.47	0.70	0.59	0.76	0.62	0.56	0.73
		50	13.09	14.22	16.39	13.95	14.69	15.66	11.91	13.25	14.50
			0.49	0.41	0.61	0.74	0.63	0.83	0.65	0.59	0.79
V	2	30	11.78	12.84	13.26	13.64	13.41	12.21	11.64	12.10	11.31
			0.39	0.33	0.45	0.65	0.47	0.56	0.54	0.40	0.49
		40	12.01	13.00	13.36	13.91	13.58	12.30	11.87	12.25	11.39
			0.41	0.33	0.40	0.64	0.45	0.52	0.53	0.39	0.45
		50	10.95	11.81	13.21	12.67	12.34	12.16	10.82	11.13	11.26
			0.51	0.42	0.54	0.68	0.50	0.58	0.56	0.43	0.51
M	3	30	13.57	14.22	15.49	14.30	15.06	15.62	12.21	13.59	14.46
			0.28	0.23	0.33	0.41	0.36	0.47	0.41	0.38	0.50
		40	15.18	16.67	17.46	16.00	17.65	17.60	13.65	15.92	16.30
			0.31	0.27	0.35	0.45	0.41	0.51	0.45	0.43	0.54
		50	14.98	16.81	16.93	15.78	17.80	17.06	13.47	16.05	15.80
			0.38	0.33	0.42	0.51	0.46	0.55	0.49	0.47	0.57
V	3	30	12.29	13.19	13.02	14.30	14.26	14.32	12.20	12.86	13.27
			0.37	0.27	0.32	0.50	0.38	0.45	0.38	0.30	0.36
		40	13.15	14.06	14.51	15.30	15.20	15.95	13.05	13.71	14.78
			0.44	0.33	0.38	0.57	0.41	0.49	0.45	0.33	0.40
		50	11.95	13.26	13.23	13.91	14.33	14.55	11.87	12.93	13.48
			0.51	0.41	0.48	0.64	0.48	0.56	0.53	0.40	0.48
M	4	30	15.88	16.81	17.94	15.77	15.74	16.95	13.46	14.20	15.70
			0.50	0.41	0.52	0.50	0.43	0.60	0.48	0.43	0.61
		40	19.31	21.20	22.31	19.17	19.84	21.08	16.36	17.90	19.53
			0.60	0.53	0.66	0.56	0.47	0.58	0.56	0.48	0.63
		50	20.45	24.52	24.62	20.31	22.95	23.26	17.33	20.70	21.54
			0.76	0.75	0.91	0.74	0.67	0.78	0.71	0.67	0.82
V	4	30	13.14	13.43	15.32	15.24	14.72	15.72	13.01	13.28	14.56
			0.70	0.48	0.57	0.60	0.46	0.58	0.53	0.42	0.54
		40	14.79	14.93	16.84	17.15	16.37	17.27	14.64	14.77	16.00
			0.83	0.60	0.71	0.72	0.48	0.57	0.64	0.45	0.55
		50	14.37	15.98	18.08	16.66	17.52	18.54	14.22	15.81	17.18
			1.03	0.77	1.01	0.98	0.73	0.84	0.87	0.67	0.81

OPL 1: primaire opleiding of minder
 2: lagere secundaire opleiding
 3: hogere secundaire opleiding
 4: tertiaire opleiding

Tabel A9: Op regressie gebaseerde lonen voor professionals, die de huishouding delen met een partner, gedifferentieerd naar geslacht, opleidingsniveau, en leeftijd (uitgedrukt in prijzen van 1984)

GESL	OPL	LFT	Marktsector			Overheid			Overige publ. dienstv		
			1985	1989	1992	1985	1989	1992	1985	1989	1992
M	1	30	13.68	15.19	15.93	16.32	17.11	17.13	13.93	15.44	15.87
			0.53	0.40	0.55	1.35	0.68	0.93	1.15	0.64	0.88
		40	14.20	16.70	18.44	16.94	18.81	19.83	14.46	16.97	18.37
			0.47	0.39	0.57	1.33	0.68	0.97	1.14	0.64	0.92
		50	13.05	15.99	17.93	15.58	18.02	19.28	13.29	16.25	17.86
			0.50	0.44	0.65	1.26	0.74	1.06	1.08	0.70	1.00
V	1	30	13.45	12.71	12.47	15.92	14.92	15.29	13.59	13.46	14.16
			0.75	0.45	0.53	1.12	0.66	0.85	0.91	0.58	0.76
		40	13.61	13.87	13.30	16.11	16.28	16.31	13.75	14.68	15.11
			0.65	0.46	0.53	0.96	0.65	0.85	0.78	0.56	0.75
		50	12.10	13.17	12.47	14.32	15.46	15.29	12.22	13.95	14.17
			0.68	0.55	0.62	0.94	0.75	0.93	0.78	0.65	0.83
M	2	30	13.80	15.04	16.11	14.71	15.53	15.39	12.55	14.01	14.26
			0.40	0.34	0.46	0.76	0.63	0.80	0.65	0.59	0.75
		40	14.47	16.05	17.84	15.42	16.57	17.04	13.16	14.95	15.78
			0.43	0.37	0.50	0.76	0.65	0.82	0.66	0.61	0.77
		50	13.94	15.26	17.52	14.86	15.75	16.74	12.68	14.21	15.51
			0.54	0.45	0.66	0.80	0.68	0.89	0.69	0.63	0.84
V	2	30	12.54	13.77	14.18	14.52	14.39	13.05	12.39	12.98	12.09
			0.47	0.38	0.50	0.73	0.52	0.61	0.59	0.44	0.52
		40	12.79	13.95	14.28	14.81	14.57	13.15	12.64	13.14	12.18
			0.48	0.39	0.46	0.71	0.50	0.56	0.57	0.42	0.47
		50	11.65	12.67	14.12	13.49	13.24	13.00	11.52	11.94	12.04
			0.57	0.47	0.60	0.74	0.55	0.63	0.60	0.47	0.54
M	3	30	14.45	15.26	16.57	15.23	16.16	16.70	13.00	14.57	15.47
			0.32	0.25	0.34	0.45	0.38	0.50	0.42	0.39	0.50
		40	16.16	17.88	18.67	17.03	18.93	18.82	14.53	17.08	17.43
			0.34	0.29	0.36	0.48	0.42	0.53	0.46	0.44	0.54
		50	15.94	18.03	18.10	16.81	19.09	18.24	14.34	17.22	16.90
			0.42	0.35	0.44	0.55	0.48	0.58	0.51	0.48	0.58
V	3	30	13.09	14.15	13.93	15.23	15.30	15.31	12.99	13.80	14.19
			0.44	0.32	0.37	0.53	0.40	0.47	0.38	0.30	0.35
		40	14.00	15.08	15.51	16.29	16.30	17.06	13.90	14.71	15.80
			0.52	0.38	0.43	0.61	0.44	0.52	0.47	0.34	0.39
		50	12.73	14.22	14.14	14.81	15.38	15.55	12.64	13.87	14.41
			0.59	0.47	0.53	0.69	0.52	0.60	0.56	0.42	0.50
M	4	30	16.91	18.04	19.18	16.79	16.88	18.12	14.33	15.23	16.79
			0.49	0.40	0.52	0.47	0.43	0.60	0.44	0.41	0.60
		40	20.56	22.74	23.86	20.41	21.28	22.54	17.42	19.20	20.88
			0.58	0.52	0.64	0.50	0.43	0.55	0.50	0.44	0.59
		50	21.77	26.30	26.32	21.62	24.62	24.87	18.45	22.21	23.03
			0.75	0.75	0.94	0.71	0.66	0.79	0.67	0.65	0.80
V	4	30	13.99	14.41	16.38	16.23	15.80	16.80	13.85	14.25	15.57
			0.74	0.51	0.60	0.59	0.46	0.60	0.50	0.41	0.53
		40	15.74	16.02	18.01	18.26	17.56	18.47	15.58	15.84	17.11
			0.89	0.65	0.74	0.72	0.48	0.58	0.62	0.44	0.52
		50	15.30	17.15	19.33	17.74	18.80	19.82	15.14	16.96	18.36
			1.11	0.83	1.08	1.02	0.76	0.88	0.89	0.69	0.83

OPL 1: primaire opleiding of minder
 2: lagere secundaire opleiding
 3: hogere secundaire opleiding
 4: tertiaire opleiding

Tabel A10: Op regressie gebaseerde lonen voor personen met een management functie, die de huishouding delen met een partner, gedifferentieerd naar geslacht, opleidingsniveau, en leeftijd (uitgedrukt in prijzen van 1984)

GESL	OPL	LFT	Marktsector			Overheid			Overige publ. dienstv		
			1985	1989	1992	1985	1989	1992	1985	1989	1992
M	1	30	15.01	16.61	18.04	17.91	18.71	19.40	15.28	16.88	17.97
			0.70	0.53	0.73	1.57	0.84	1.15	1.34	0.77	1.07
		40	15.58	18.26	20.87	18.59	20.56	22.45	15.86	18.55	20.80
			0.66	0.54	0.77	1.55	0.85	1.20	1.33	0.79	1.13
		50	14.32	17.49	20.30	17.09	19.70	21.83	14.58	17.77	20.22
			0.65	0.58	0.83	1.46	0.91	1.28	1.25	0.84	1.21
V	1	30	14.75	13.90	14.12	17.47	16.31	17.31	14.90	14.71	16.03
			0.92	0.57	0.68	1.32	0.81	1.05	1.09	0.70	0.93
		40	14.93	15.16	15.06	17.67	17.79	18.46	15.08	16.05	17.10
			0.82	0.59	0.69	1.17	0.81	1.06	0.96	0.69	0.93
		50	13.27	14.40	14.12	15.71	16.90	17.31	13.41	15.25	16.04
			0.83	0.66	0.77	1.13	0.89	1.13	0.93	0.77	1.01
M	2	30	15.14	16.44	18.24	16.14	16.98	17.42	13.77	15.31	16.14
			0.59	0.48	0.64	0.96	0.78	0.99	0.82	0.71	0.93
		40	15.87	17.55	20.19	16.92	18.12	19.29	14.44	16.34	17.87
			0.62	0.51	0.70	0.97	0.80	1.03	0.83	0.74	0.96
		50	15.29	16.68	19.84	16.30	17.22	18.95	13.91	15.54	17.55
			0.70	0.58	0.84	1.00	0.82	1.10	0.85	0.76	1.02
V	2	30	13.76	15.06	16.05	15.93	15.73	14.77	13.60	14.19	13.69
			0.64	0.51	0.67	0.91	0.66	0.77	0.75	0.56	0.67
		40	14.03	15.24	16.17	16.25	15.93	14.88	13.86	14.37	13.79
			0.65	0.51	0.63	0.91	0.64	0.73	0.74	0.54	0.62
		50	12.78	13.85	15.99	14.80	14.48	14.71	12.63	13.06	13.63
			0.72	0.57	0.77	0.92	0.67	0.80	0.75	0.58	0.69
M	3	30	15.85	16.68	18.75	16.71	17.66	18.90	14.26	15.93	17.51
			0.53	0.42	0.54	0.69	0.56	0.73	0.62	0.54	0.70
		40	17.73	19.54	21.14	18.68	20.70	21.30	15.94	18.67	19.73
			0.58	0.47	0.57	0.76	0.63	0.79	0.68	0.61	0.77
		50	17.49	19.71	20.49	18.44	20.87	20.65	15.73	18.83	19.13
			0.63	0.51	0.62	0.80	0.67	0.81	0.71	0.64	0.78
V	3	30	14.36	15.47	15.76	16.70	16.72	17.34	14.25	15.08	16.06
			0.63	0.47	0.54	0.77	0.56	0.69	0.60	0.45	0.56
		40	15.35	16.48	17.56	17.87	17.82	19.31	15.25	16.08	17.89
			0.71	0.52	0.62	0.86	0.61	0.75	0.68	0.49	0.61
		50	13.96	15.55	16.01	16.24	16.81	17.61	13.86	15.16	16.31
			0.75	0.59	0.69	0.90	0.67	0.80	0.74	0.56	0.68
M	4	30	18.55	19.72	21.71	18.42	18.46	20.51	15.72	16.65	19.00
			0.73	0.57	0.73	0.78	0.62	0.86	0.69	0.58	0.83
		40	22.55	24.86	27.01	22.39	23.27	25.52	19.11	20.99	23.64
			0.84	0.69	0.86	0.87	0.67	0.87	0.79	0.63	0.86
		50	23.88	28.75	29.80	23.72	26.91	28.15	20.24	24.28	26.08
			0.97	0.95	1.14	1.02	0.91	1.08	0.92	0.86	1.05
V	4	30	15.35	15.75	18.55	17.80	17.27	19.02	15.19	15.58	17.62
			0.92	0.66	0.81	0.87	0.63	0.83	0.74	0.56	0.74
		40	17.27	17.51	20.38	20.03	19.20	20.91	17.10	17.32	19.37
			1.08	0.80	0.95	1.00	0.68	0.82	0.86	0.60	0.75
		50	16.78	18.74	21.88	19.46	20.55	22.44	16.61	18.54	20.79
			1.29	0.98	1.31	1.26	0.94	1.13	1.09	0.84	1.05

OPL 1: primaire opleiding of minder
 2: lagere secundaire opleiding
 3: hogere secundaire opleiding
 4: tertiaire opleiding

Tabel A11: Op regressie gebaseerde lonen voor personen met een dienstverlenende functie, die de huishouding delen met een partner, gedifferentieerd naar geslacht, opleidingsniveau, en leeftijd (uitgedrukt in prijzen van 1984)

GESL	OPL	LFT	Marktsector			Overheid			Overige publ. dienstv		
			1985	1989	1992	1985	1989	1992	1985	1989	1992
M	1	30	11.48	12.58	14.04	13.70	14.17	15.10	11.69	12.78	13.99
			0.46	0.36	0.53	1.12	0.58	0.85	0.96	0.54	0.80
		40	11.92	13.83	16.25	14.22	15.58	17.48	12.13	14.05	16.19
			0.42	0.35	0.56	1.10	0.58	0.88	0.94	0.55	0.84
		50	10.96	13.24	15.80	13.07	14.92	17.00	11.15	13.46	15.74
			0.43	0.39	0.61	1.05	0.63	0.96	0.89	0.59	0.90
V	1	30	11.28	10.53	10.99	13.36	12.36	13.48	11.40	11.15	12.48
			0.61	0.37	0.49	0.90	0.55	0.76	0.73	0.48	0.67
		40	11.42	11.48	11.72	13.52	13.48	14.38	11.54	12.16	13.32
			0.51	0.37	0.47	0.76	0.53	0.74	0.61	0.45	0.65
		50	10.15	10.91	10.99	12.02	12.80	13.48	10.26	11.55	12.49
			0.54	0.43	0.53	0.75	0.60	0.80	0.61	0.52	0.71
M	2	30	11.58	12.45	14.20	12.34	12.86	13.57	10.53	11.60	12.57
			0.36	0.30	0.45	0.63	0.52	0.70	0.54	0.48	0.66
		40	12.14	13.29	15.72	12.94	13.72	15.02	11.05	12.38	13.91
			0.38	0.33	0.49	0.63	0.53	0.72	0.54	0.50	0.68
		50	11.70	12.64	15.45	12.47	13.05	14.75	10.64	11.77	13.67
			0.47	0.39	0.62	0.66	0.56	0.79	0.57	0.52	0.74
V	2	30	10.53	11.40	12.50	12.19	11.92	11.50	10.40	10.75	10.66
			0.38	0.31	0.46	0.58	0.42	0.52	0.47	0.35	0.44
		40	10.73	11.55	12.59	12.43	12.07	11.59	10.61	10.88	10.73
			0.37	0.30	0.41	0.55	0.39	0.47	0.43	0.33	0.39
		50	9.78	10.49	12.45	11.32	10.96	11.46	9.66	9.89	10.61
			0.45	0.37	0.53	0.58	0.44	0.54	0.46	0.37	0.46
M	3	30	12.13	12.63	14.60	12.78	13.38	14.71	10.91	12.07	13.63
			0.31	0.25	0.37	0.39	0.34	0.48	0.37	0.34	0.47
		40	13.56	14.80	16.46	14.29	15.68	16.59	12.20	14.14	15.36
			0.34	0.29	0.40	0.43	0.38	0.52	0.40	0.39	0.52
		50	13.38	14.93	15.95	14.10	15.81	16.08	12.04	14.26	14.89
			0.40	0.33	0.45	0.48	0.43	0.55	0.44	0.42	0.54
V	3	30	10.98	11.71	12.27	12.78	12.67	13.50	10.90	11.43	12.50
			0.38	0.28	0.35	0.47	0.35	0.45	0.34	0.27	0.34
		40	11.75	12.49	13.67	13.67	13.50	15.03	11.66	12.18	13.93
			0.43	0.32	0.41	0.53	0.38	0.49	0.40	0.29	0.37
		50	10.68	11.78	12.47	12.43	12.73	13.71	10.60	11.49	12.70
			0.48	0.38	0.49	0.58	0.43	0.55	0.47	0.35	0.46
M	4	30	14.19	14.94	16.91	14.09	13.98	15.97	12.02	12.61	14.79
			0.49	0.39	0.54	0.49	0.41	0.60	0.44	0.39	0.59
		40	17.25	18.83	21.03	17.13	17.62	19.87	14.62	15.90	18.40
			0.59	0.51	0.69	0.55	0.45	0.62	0.51	0.43	0.62
		50	18.27	21.78	23.20	18.14	20.39	21.92	15.48	18.39	20.30
			0.72	0.69	0.92	0.70	0.62	0.80	0.64	0.60	0.79
V	4	30	11.74	11.93	14.44	13.62	13.08	14.81	11.62	11.80	13.72
			0.65	0.45	0.58	0.57	0.43	0.59	0.48	0.38	0.53
		40	13.21	13.27	15.87	15.33	14.54	16.28	13.08	13.12	15.08
			0.77	0.56	0.71	0.67	0.45	0.59	0.58	0.41	0.54
		50	12.84	14.20	17.03	14.89	15.57	17.47	12.71	14.04	16.19
			0.94	0.71	0.99	0.90	0.67	0.83	0.78	0.60	0.78

OPL 1: primaire opleiding of minder
 2: lagere secundaire opleiding
 3: hogere secundaire opleiding
 4: tertiaire opleiding